

บทที่ 4

การศึกษาในระดับชุมชนเมือง เพชรบุรี

การศึกษาสภาพชุมชนเมืองเพชรบุรี เป็นการพิจารณาองค์ประกอบถึงด้านต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นชุมชนเมืองขึ้น เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมือง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงการใช้ที่ดินได้อย่างเหมาะสมต่อไป

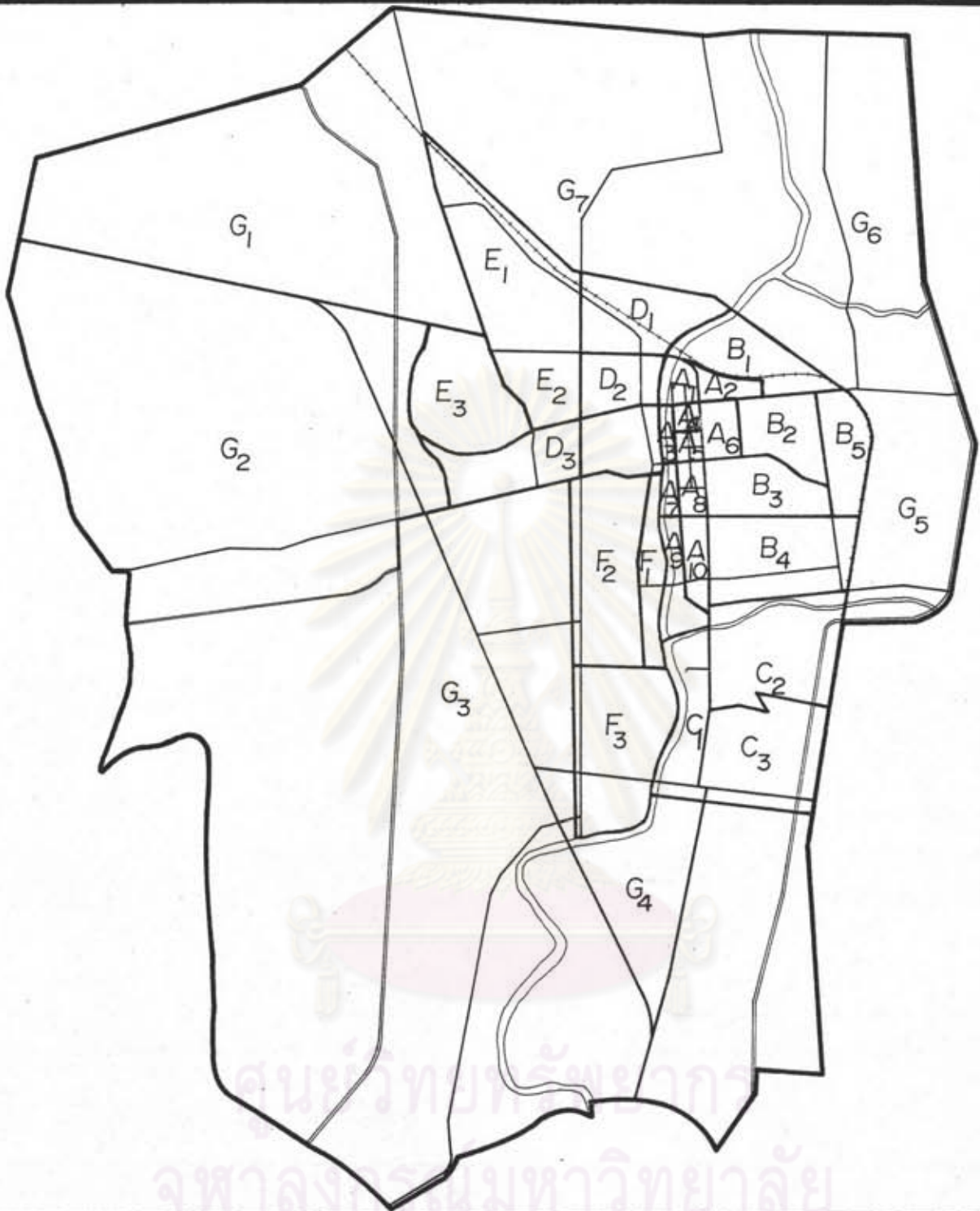
ลักษณะทางกายภาพ1. การแบ่งเขตพื้นที่

ชุมชนเมืองเพชรบุรี มีพื้นที่ครอบคลุมเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี 5.4 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่รอบนอกเขตเทศบาลโดยรอบ 22.38 ตารางกิโลเมตร รวมพื้นที่ศึกษา 27.78 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งเขตสำรวจในเขตเทศบาลออกเป็น 6 เขต (เขต A-F) และนอกเขตเทศบาลอีก 1 เขต (เขต G) (ดูแผนที่ 4.1 ประกอบ) โดยพิจารณาจาก

1. เขตสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง พ.ศ.2525
2. แนวเขตตำบลโดยรอบเทศบาลเมืองเพชรบุรี
3. เส้นทางคมนาคม แม่น้ำ และลำคลอง
4. กลุ่มความหนาแน่นของพื้นที่ ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการก่อสร้าง (Built-up Area) จากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.2518
5. แผนที่การใช้ที่ดินของกองสำรวจ สำนักผังเมือง พ.ศ.2525

จากแนวทางข้างต้น สามารถแบ่งเขตการศึกษาได้ดังนี้

1. เขต A อยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าราบ มีพื้นที่ประมาณ 0.38 ตารางกิโลเมตร หรือ 238.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.10 ของพื้นที่ทั้งหมด

การศึกษาแนวทางการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของเทศบาลเมืองเพชรบุรี

แสดง การแบ่งเขตพื้นที่ศึกษา

- A₁ พื้นที่ศึกษา A₁
- ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

มาตราส่วน

กิโลเมตร

แผนที่
4.1

2. เขต B อยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าราบ มีพื้นที่ประมาณ 1.18 ตารางกิโลเมตร หรือ 740.40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.54 ของพื้นที่ทั้งหมด
3. เขต C อยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าราบ มีพื้นที่ประมาณ 1.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 664.40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.87 ของพื้นที่ทั้งหมด
4. เขต D อยู่ในเขตตำบลคลองกระแซง มีพื้นที่ประมาณ 0.59 ตารางกิโลเมตร หรือ 369.20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ทั้งหมด
5. เขต E อยู่ในเขตเทศบาลตำบลคลองกระแซง มีพื้นที่ประมาณ 1.27 ตารางกิโลเมตร หรือ 793.60 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.01 ของพื้นที่ทั้งหมด
6. เขต F อยู่ในเขตเทศบาลตำบลคลองกระแซง มีพื้นที่ประมาณ 1.15 ตารางกิโลเมตร หรือ 716.80 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.33 ของพื้นที่ทั้งหมด
7. เขต G อยู่นอกเขตเทศบาล ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ 7 ตำบลในเขตอำเภอเมือง คือตำบลช่องสะแก ตำบลบ้านกุ่ม ตำบลต้นมะม่วง ตำบลหนองโสน ตำบลบ้านหม้อ ตำบลไร่ส้ม และตำบลธงชัย มีพื้นที่รวมประมาณ 22.38 ตารางกิโลเมตร หรือ 13,987.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 80.56 ของพื้นที่ทั้งหมด

2. ลักษณะทางธรณี

เทศบาลเมืองเพชรบุรี มีพื้นที่ประมาณ 5.4 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,375 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดเพชรบุรี เป็นที่ดินราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญสายเดียวของเมือง ไหลผ่านตอนกลางของเทศบาล แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตำบลท่าราบ และฝั่งตำบลคลองกระแซง แม่น้ำเพชรบุรีมีต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอท่ายาง ไหลจากใต้ไปเหนือออกสู่ทะเลที่อำเภอบ้านแหลม ช่วงที่ไหลผ่านเทศบาลเมืองเพชรบุรี มีความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร นอกจากพื้นที่ราบแล้วยังมีภูเขาเตี้ย ๆ ที่สำคัญในเขตเทศบาลด้วย คือ ภูเขาแม่โหสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระที่นั่งพระนครคีรีหรือเขาวังและเขานมขवाद

พื้นที่ราบเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 3-4 เมตร แล้วเอียงลาดลงไปบริเวณโดยรอบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนาข้าวและสวนผลไม้ พื้นที่ทางทิศ

ตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของ เขตเทศบาลเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลตลอดแนว ติดต่อกับ ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอชะอำ

3. การใช้ที่ดิน

ลักษณะและสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน จากสภาพของบริเวณชุมชนที่มีแม่น้ำไหลผ่านนี้ มีส่วนช่วยจัดแบ่งการใช้ที่ดินของชุมชนเพชรบุรีเป็นอย่างมาก สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่จะอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่ฝั่งนี้เช่นกัน โดยมีบริเวณที่พักอาศัยกระจายอยู่ทั่วไปสำหรับย่านการค้า นั้นมีไม่มากนัก ตามแนวถนนดำเนินเกษม และถนนราชวิถี จะมีประเภทอุตสาหกรรมบริการปะปนอยู่ด้วย ส่วนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี ในบริเวณ A เป็นย่านการค้า และธุรกิจที่ค่อนข้างใหญ่ ส่วนโรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงสี โรงทำอิฐ และโรงงานกนอมอาหารมีอยู่มากตามแนวถนนมาดยาวังษ์

ความหนาแน่นของอาคารของชุมชน แบ่งแยกตามลักษณะความหนาแน่นของ สิ่งปลูกสร้าง และผู้อยู่อาศัย ได้ 3 ลักษณะ คือ

บริเวณที่มีความหนาแน่นมาก ได้แก่บริเวณที่เป็นย่านการค้าและธุรกิจของเมือง ซึ่งอยู่ในเขต A เป็นบริเวณย่านการค้าที่ได้รับการปรับปรุงใหม่ตัดแบ่งถนนเป็นระเบียบเรียบร้อย สะดวกแก่การสัญจร

บริเวณที่มีความหนาแน่นปานกลาง ได้แก่ บริเวณที่พักอาศัย สถาบันราชการ มีอาคารร้านค้ารวมอยู่บ้างในบางบริเวณ ซึ่งได้แก่พื้นที่ในเขตเทศบาลทั้งหมดที่ล้อมรอบเขต A

บริเวณที่มีความหนาแน่นน้อย เป็นบริเวณที่มีเนื้อที่กว้างขวางมากอยู่โดยรอบเขตเทศบาล ยังเป็นพื้นที่นา ไร่สวนอยู่มาก มีบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวนน้อย แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นกับทั้งเริ่มมีที่จัดสรรเกิดขึ้น

4. การคมนาคมขนส่ง

ชุมชนเมืองเพชรบุรี อยู่บนเส้นทางระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ของประเทศ โดยมีถนนเพชรเกษมหรือทางหลวงหมายเลข 4 เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ มีสถานีรถไฟอยู่

ภายในเขตเทศบาล การคมนาคมที่สำคัญอีกเส้นทางหนึ่ง คือ ทางแม่น้ำเพชรบุรี ติดต่อกะหว่างหมู่บ้านและอำเภอใกล้เคียง

ก. ระบบถนนสภาพการจราจร

1. ระบบถนน (ตารางที่ 4.1)

ถนนในเขตเทศบาลมีจำนวน 54 สาย แบ่งเป็น 2 พังของแม่น้ำเพชรบุรี พังตำบลท่าราบมี 32 สาย และพังตำบลคลองกระแชงมี 22 สาย ความกว้างเฉลี่ยประมาณ 6.41 เมตร ยาวรวมทั้งสิ้น 30,193.5 เมตร ส่วนใหญ่เป็นถนนแอสฟัลต์ติกคอนกรีต และเป็นถนนคอนกรีต 1 สาย คือ ถนนหน้าศาลากลาง ถนนสายสำคัญมี 4 สาย คือ ถนนราชวิถีกว้าง 14 เมตร ยาว 1,000 เมตร ตัดผ่านหน้าศาลากลางจังหวัด เทศบาลเมืองเพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี ศาลจังหวัดและสถานที่ราชการต่าง ๆ ถนนราชดำเนิน กว้าง 7 เมตร ยาว 3,090 เมตร เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างถนนเพชรเกษมกับถนนสายต่าง ๆ ในตัวเมืองชั้นใน ถนนสุรินฤาไชย กว้าง 14 เมตร ยาว 450 เมตร และถนนพานิชเจริญ กว้าง 8 เมตร ยาว 1,280 เมตร สองสายนี้เป็นถนนสำคัญย่านพาณิชย์กรรมสองฝั่งแม่น้ำ เชื่อมด้วยสะพาน 5 สะพาน คือ สะพานเทศบาล สะพานจอมเกล้า สะพานใหญ่ สะพานท่าสงฆ์ และสะพานเรนทร์ ถนนนอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นถนนกลางยางแอสฟัลต์

2. สภาพการจราจร

การเดินทางภายในเมืองฝั่งตำบลคลองกระแชง เป็นแบบรถวิ่งสองทางเป็นส่วนใหญ่ ฝั่งตำบลท่าราบเป็นแบบรถวิ่งทางเดียวเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากถนนมีสภาพคับแคบ ปัญหาการจราจรติดขัด จะเกิดขึ้นในช่วงเช้าและเย็น โดยเฉพาะในบริเวณย่านธุรกิจการค้า บริเวณที่ตั้งโรงเรียน

พิจารณาปริมาณการจราจรเฉลี่ยต่อชั่วโมงงานชั่วโมงเร่งด่วน (07.00 - 9.00 น. และ 16.00 - 17.00 น.) ถนนพานิชเจริญมีปริมาณการจราจรหนาแน่นมากที่สุด คือ เฉลี่ย 1,558 คันต่อชั่วโมง รองลงมาคือ ถนนราชวิถี เฉลี่ย 1,156 คันต่อชั่วโมง ถนนพงษ์

สุริยาเฉลี่ย 918 คันต่อชั่วโมง ถนนสีสรรอินทร์เฉลี่ย 843 คันต่อชั่วโมงถนนดำเนินเกษมเฉลี่ย 810 คันต่อชั่วโมง

ข. จำนวนยานพาหนะ

จำนวนยานพาหนะประเภทต่าง ๆ ในชุมชนเมืองเพชรบุรี
รถจักรยานยนต์ เป็นยานพาหนะที่มีผู้ใช้มากที่สุดถึง 21,505 คัน ในปี พ.ศ.2527 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2523 - 2527) อัตราการเพิ่มร้อยละ 9.37 คือในปี พ.ศ.2523 มีจำนวนเพียง 14,645 คัน
รถยนต์ประเภทอื่น ๆ ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นยกเว้นรถยนต์สามล้อเครื่อง มีแนวโน้มลดลงทั้งนี้เนื่องจากประชาชนหันมานิยมใช้บริการรถโดยสารขนาดเล็ก
นอกจากนี้ยังมีรถประเภทไม่มีเครื่องยนต์ ได้แก่ จักรยานสองล้อ สามล้อรับจ้าง รถเข็น รถลาก รวมทั้งหมดประมาณ 35,000 คัน

กล่าวโดยสรุป ชุมชนเมืองเพชรบุรีมีปริมาณการใช้ยานพาหนะประเภท จักรยานยนต์ จักรยานสองล้อ และสามล้อรับจ้าง สูงกว่าร้อยละ 80 ของยานพาหนะประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจาก ชุมชนเมืองเพชรบุรีมีสถาบันการศึกษากระจายทั่วไป ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับวิทยาลัย การเดินทางไปกลับระหว่างบ้านและสถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่ใช้จักรยานสองล้อและรถจักรยานยนต์ ยานพาหนะที่ใช้มากรองลงมาคือ รถยนต์ บรรทุกส่วนบุคคล และรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน

ค. การจอดรถ

ในย่านธุรกิจการค้าตลาดสด ความต้องการในการจอดรถมีมาก ในขณะที่เดียวกันด้านระบบถนนมีการจอดรถประเภทต่าง ๆ ทั้งสองฝั่งถนน มีคิวรถยนต์ และรถโดยสาร จอดริมทางทำให้ถนนแคบลง การสัญจรไปมาไม่สะดวก โดยเฉพาะในย่านพาณิชย์กรรม ที่มี การจอดรถหนาแน่น

5. สาธารณูปโภค

ก. การประปา

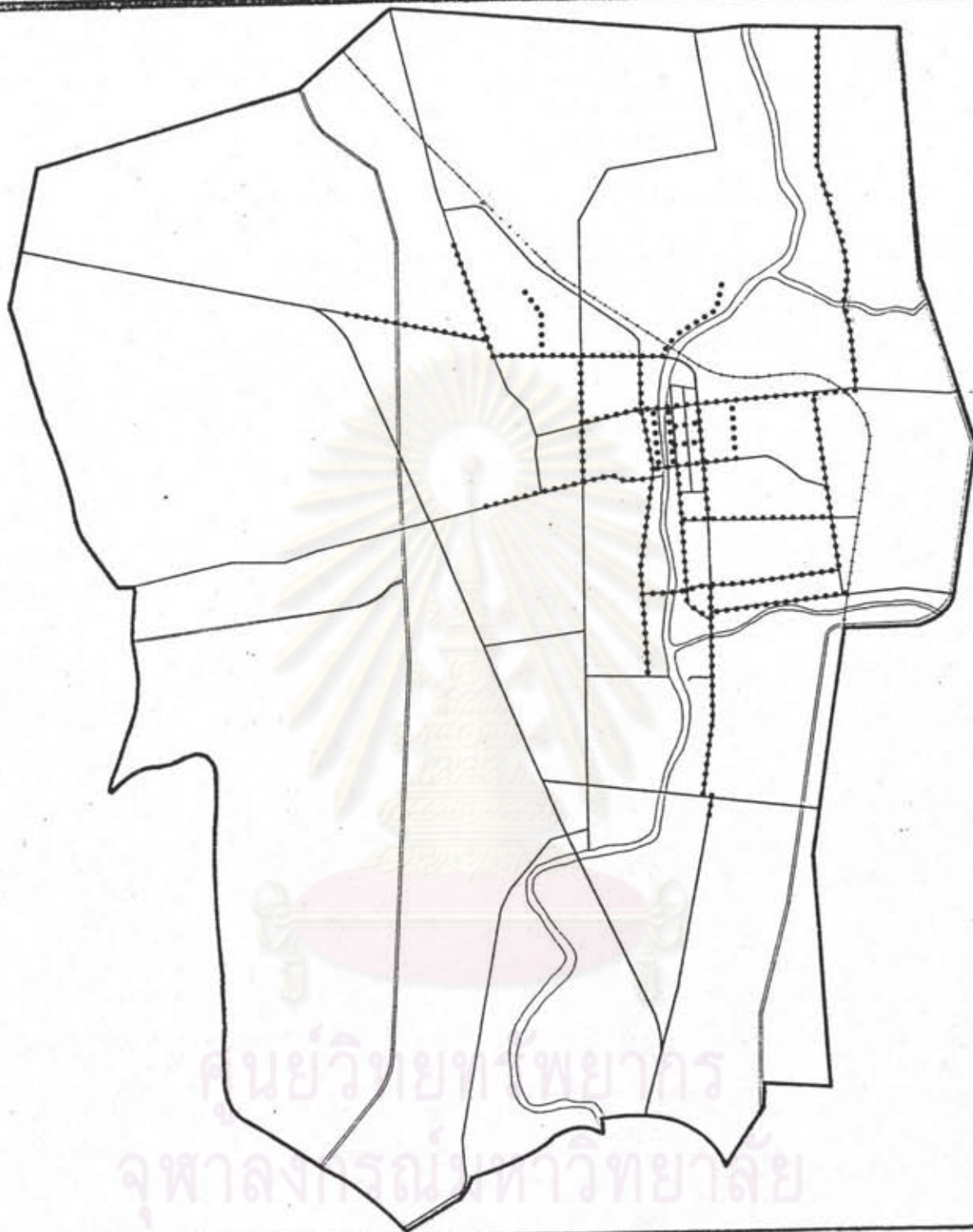
การประปาในชุมชนเมืองเพชรบุรี ดำเนินการโดย การประปาเขตเพชรบุรีของการประปาส่วนภูมิภาค ตั้งอยู่บริเวณถนนดำเนินเกษม ริมน้ำเพชรบุรี ให้บริการประชาชนโดยอาศัยน้ำดิบจากแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งห่างจากโรงกรองประมาณไม่เกิน 200 เมตร ในปี พ.ศ.2527 ผลิตน้ำประปาได้ประมาณ 8,370 ลูกบาศก์เมตร จ่ายน้ำวันละ 7,087 ลูกบาศก์เมตร จำนวนผู้ใช้น้ำ 6,725 ราย โดยเฉลี่ยผู้ใช้น้ำ 1 ราย จะใช้น้ำประมาณ 1,054 ลิตรต่อวัน

ข. การไฟฟ้า

การไฟฟ้าจังหวัดเพชรบุรีอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าภูมิภาค ตั้งอยู่ที่ถนนเทเวศน์ได้รับกระแสไฟฟ้าย่อย 2 แห่ง คือ สถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยเพชรบุรี และสถานีจ่ายไฟฟ้าย่อยชะอำ จำนวนไฟฟ้าที่จ่ายทั้งหมดเฉลี่ยเดือนละ ประมาณ 4,582,500 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง ในปี พ.ศ.2527 จากหน่วยกระแสไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาล 27,189 ครัวเรือน ให้บริการกับอาคารพักอาศัย อาคารพาณิชย์ ประมาณร้อยละ 60 โรงงานอุตสาหกรรมร้อยละ 35 สถานที่ราชการและถนนร้อยละ 5 ทางการไฟฟ้ามีโครงการขยายบริการให้แก่ประชาชนทั่วทุกตำบลและทุกอำเภอในจังหวัดนี้

ค. การกำจัดขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยจากแหล่งชุมชนส่วนมากเป็นปฏิกูลที่เหลือจากตลาด บ้าน และเศษกระดาษต่าง ๆ ปัจจุบันทางเทศบาลได้ใช้คนงานเก็บกวาดเศษขยะ โดยจะมีรถบรรทุกขยะออกมารับขยะทุกวัน จำนวนรถขนขยะของเทศบาลเมืองเพชรบุรีมีทั้งหมด 5 คัน มีความจุรวม 14 ลูกบาศก์เมตร ใช้พนักงานจำนวน 5 คนต่อรถ 1 คัน ออกทางการเก็บขยะวันละ 2 เที่ยว เวลาเช้าและบ่าย ปริมาณขยะที่เก็บได้ประมาณ 140 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

การศึกษาแนวทางการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของเทศบาลเมืองเพชรบุรี

แสดง โครงข่ายประปา

..... โครงข่ายประปา

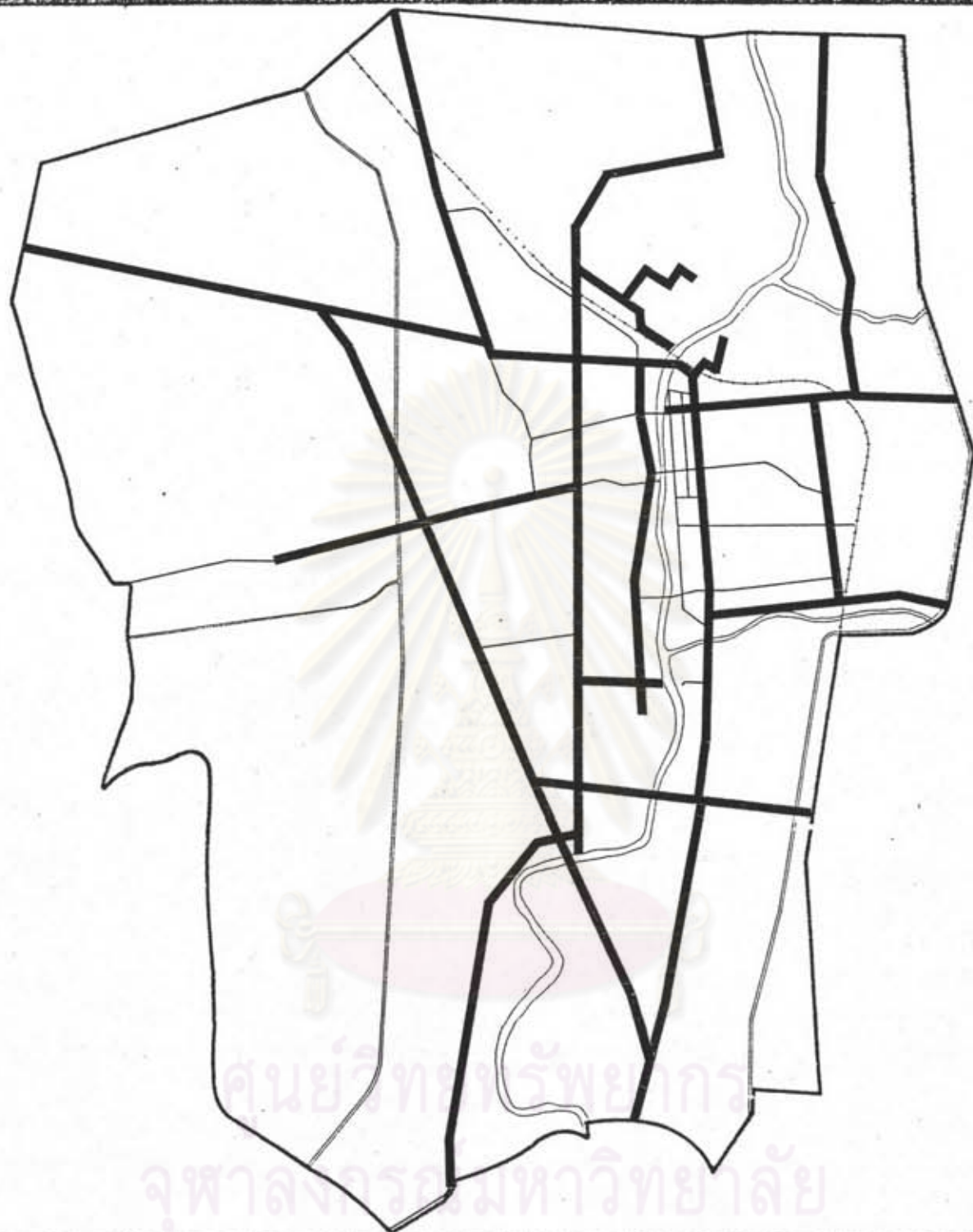
มาตราส่วน

กิโลเมตร

แผนที่

4.2

การศึกษาแนวทางการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของเทศบาลเมืองเพชรบุรี

แสดง โครงข่ายไฟฟ้า

— โครงข่ายไฟฟ้า

มาตราส่วน

กิโลเมตร

แผนที่

4.3

สถานที่ที่หึ่งขยะของทางเทศบาลเมืองเพชรบุรีปัจจุบันยังไม่มีที่ของตัวเอง โดยได้อาศัยที่ของส่วนบุคคลเป็นที่หึ่งซึ่งคราวอยู่บริเวณริมถนนอ้อมเมืองเพชรบุรี ซึ่งห่างจากตัวเมืองประมาณ 4 กิโลเมตร การกำจัดขยะกระทำโดยการตากให้แห้งแล้วเผา โครงการในอนาคต ทางเทศบาลเอง โดยมีที่ที่จะพิจารณา 2 แห่ง ดังนี้

1. ห่างจากตัวเมืองไปทางหาดเจ้าสำราญประมาณ 10 กิโลเมตร กำลังตกลงกันเรื่องราคาและความเหมาะสมของสถานที่
2. ถนนไปทางวัดเขาตะเคราห่างจากเขตเทศบาลประมาณ 5 กิโลเมตร เนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ กำลังตกลงกันเรื่องราคาและความเหมาะสมของสถานที่เช่นเดียวกัน

ง. การระบายน้ำ

ระบบการระบายน้ำในปัจจุบันของจังหวัดเพชรบุรีเป็นระบบรวมคือ รับน้ำรวมทั้งน้ำฝนและน้ำโสโครกจากบ้านพักอาศัยไหลมารวมกันจนท่อสาธารณะและรางยูของหึ่งสองข้างถนน แล้วไหลลงสู่แม่น้ำเพชรบุรี โดยมีจุดตั้งน้ำอยู่ 17 แห่ง คือ ถนนราชเสวก-บริเวณสะพานรถไฟ ถนนราชวิถีบริเวณสะพานเทศบาล ถนนมาตยาวงษ์บริเวณสะพานเทศบาล ถนนเทเวศน์ ถนนใกล้ที่ทำการโทรศัพท์ ถนนสีสระอินทร์บริเวณสะพานจอมเกล้า ถนนตัดจากถนนดำเนินเกษมบริเวณสะพานใหญ่ ถนนพระทรงบริเวณสะพานใหญ่ ถนนตันจันท์ ถนนวัดท้อ บริเวณใกล้สถานีดับเพลิงคลองกระแชง ถนนสุรพันธ์ ถนนพณิชเจริญบริเวณใกล้ตรอกท่าช่อง แยกถนนสุรพันธ์บริเวณสะพานท่าสงบ บริเวณใกล้วัดอัมพวัน

การระบายน้ำส่วนใหญ่ใช้ท่อกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.40 0.60 0.80 และ 1.00 เมตร ส่วนรางยูมีเพียงเล็กน้อย ปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมมีไม่มากนัก ส่วนบริเวณที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำคือ บริเวณใกล้วัดป่าล้อมหลังเรือนจาเพชรบุรี เนื่องจากไม่มีระบบท่อระบายน้ำ และปริมาณใกล้ช่อยวัฒนธรรม เนื่องจากไม่มีระบบท่อระบายน้ำ เช่นเดียวกัน ในปัจจุบันกำลังมีการดำเนินการก่อสร้างท่อระบายน้ำเพิ่มเติมตามถนนต่าง ๆ ที่ยังไม่มีการระบายน้ำ เช่น บริเวณถนนยริพัฒน์ เป็นต้น

ลักษณะทางสังคม

1. โครงสร้างทางสังคม

ในการศึกษาพิจารณาสัดส่วนของข้อมูลที่ทำการศึกษา เพื่อจัดทำผังเมืองรวม กองวิจัย สำนักผังเมือง (2525 : 8 - 41) ดังต่อไปนี้

ก. ประเภทและขนาดครอบครัว

จากการสำรวจ 63% ของครอบครัวในชุมชน เป็นครอบครัวเดี่ยว และแต่ละครอบครัวมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.6 คน ส่วนอีก 37% เป็นครอบครัวขยายมีสมาชิกเฉลี่ย 6.6 คน ต่อครอบครัว เมื่อพิจารณาถึงยอดรวมประชากรในเขตผังเมืองรวม 43,549 คน และมี 8,169 ครอบครัว ดังนั้นขนาดของครอบครัวโดยเฉลี่ยในชุมชนเมืองจะมีจำนวน 5.3 คน

การที่ชุมชนมีจำนวนครอบครัวเดี่ยวในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก แสดงถึงแนวโน้มความต้องการที่อยู่อาศัยที่จะมีมากขึ้นในอนาคต ซึ่งจะต้องพิจารณาควบคู่กับปัจจัยอื่น ๆ ประกอบ

ข. ชาติพันธุ์ ศาสนา และสถานที่เกิด

ในชุมชนประชากร 89% เป็นคนไทย อีก 11% เป็นคนจีน อินเดียและปากีสถาน คนไทยและจีนได้ผสมผสานทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณีมาช้านาน ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนเมืองโดยทั่วไป

ประชากรในจังหวัดเพชรบุรีนิยมนับถือ และยกย่องผู้มีอิทธิพลในถิ่นของตน เพราะบุคคลเหล่านี้สามารถคุ้มครองพิทักษ์รักษาสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของตนได้ดีกว่าที่ตนจะอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่มีพวกพ้อง และมักจะเกิดจากการสืบทอดบารมีกันมาจากบรรพบุรุษที่เคยมีอิทธิพลอยู่เดิม สำหรับประชาชนในท้องถิ่นที่ยากจนและระดับการศึกษาต่ำ ยังคงยึดมั่นอยู่กับการเชื่อถือเก่า ๆ เช่น การนับถือบูชา การเซ่นไหว้ การแก้บน ต่าง ๆ ต่อดองค์พระที่ตนนับถือมีการแสดงละครชาตรีแก้บน

นอกจากนี้จังหวัดยังมีชนกลุ่มน้อย เช่นชาวกะเหรี่ยง อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบสูงของอำเภอท่ายาง อำเภอเขาย้อย และกิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง ประมาณ 4,000 คนแต่ยังไม่ก่อให้เกิดปัญหามากนัก

ค. การย้ายถิ่น

จากการสำรวจประชากรที่ย้ายเข้ามาในเขตชุมชนเมือง ส่วนใหญ่จะย้ายเข้ามาเพื่อการศึกษา ประมาณร้อยละ 35 และจะมากในหมวดอายุ 15-19 ปี รองลงมาคือย้ายเข้ามาเพื่อการสมรส ประมาณร้อยละ 21 และย้ายเข้ามาเพื่อหางานทำประมาณร้อยละ 16 สำหรับเหตุผลอื่นมีเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่ผู้ที่ย้ายเข้ามาภายใน 5 ปีนี้จะมาจากจังหวัดระยองบุรีรัมย์ กรุงเทพฯ และสตูล สำหรับเรื่องการย้ายออกจะเป็นการย้ายเพื่อการทำงาน ประมาณร้อยละ 47 เพื่อการศึกษาประมาณร้อยละ 29 มีเหตุผลอื่นเพียงเล็กน้อย ผู้ที่ย้ายออกส่วนใหญ่จะไปกรุงเทพฯ สุราษฎร์ธานี และราชบุรี

ง. สถานภาพการสมรสและการคุมกำเนิด

ในเขตสำรวจเพื่อการวางผังเมืองรวม มีประชากรอายุ 13 ปี ขึ้นไป ประมาณร้อยละ 78 ของประชากรทั้งหมดเป็นคนโสดร้อยละ 34 สมรสร้อยละ 37 หย่าร้อยละ 4 หย่าและแยกกันอยู่ร้อยละ 3 มีประชากรที่อายุ 0-24 ปี ในเพศชายประมาณร้อยละ 25 เพศหญิงประมาณร้อยละ 22 ซึ่งมีโอกาสที่จะเข้าสู่การสมรสในเวลาต่อไป

ในชุมชนนี้มีการคุมกำเนิดประมาณร้อยละ 6 เพศหญิงมีการคุมกำเนิดมากกว่าเพศชายคือประมาณร้อยละ 5 สำหรับประชากรในวัยเจริญพันธุ์ (15-49 ปี) คุมกำเนิดประมาณร้อยละ 16 และมีเพศหญิงมากกว่าเพศชายคิดประมาณร้อยละ 13 ประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมีการคุมกำเนิดมากกว่าประชากรนอกเขตเทศบาล คือจะคุมกำเนิดประมาณร้อยละ 98 ของประชากรคุมกำเนิดทั้งหมด

จ. การศึกษา

มีประชากรที่มีการศึกษาประมาณร้อยละ 91 เป็นผู้ที่กำลังเรียนร้อยละ 31 ผู้ที่จบการศึกษาแล้วร้อยละ 60 ผู้ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับประถมศึกษาประมาณร้อยละ 46 ในจำนวนนี้เป็นผู้จบประถม 4 ประมาณร้อยละ 38 ผู้ที่จบการศึกษารองลงมาคือระดับมัธยมสามัญประมาณร้อยละ 22 อาชีวศึกษาประมาณร้อยละ 7 วิชาครูประมาณร้อยละ 4 มหาวิทยาลัยประมาณร้อยละ 4 นอกนั้นเช่นพยาบาลและอาชีพอื่น ๆ มีเพียงเล็กน้อย

การอ่านออกเขียนได้ของประชากรอายุตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีอยู่ประมาณ ร้อยละ 84 ของประชากรทั้งหมดในเขตสำรวจทั้งหมด เป็นประชากรที่อ่านเขียนได้ประมาณร้อยละ 82 อ่านเขียนไม่ได้เพียงร้อยละ 2 เท่านั้น สำหรับประชากรในเพศชายอายุ 10-14 ปี อ่านเขียนได้ร้อยละ 84 และสำหรับเพศหญิงจะอยู่ในช่วงอายุ 10-19 ปี ผู้อ่านเขียนได้จะเริ่มลดลงในช่วงอายุ 65 ปี ขึ้นไปโดยเฉพาะในเพศหญิง

2. การบริการทางสังคม

ก. สถาบันทางราชการ

ในชุมชนเมืองมีหน่วยงานของรัฐอยู่ 59 แห่ง เป็นหน่วยงานที่อยู่ในอาคารศาลากลาง 14 แห่ง อยู่ในบริเวณศาลากลาง 2 แห่ง อยู่เป็นส่วนหนึ่งของบริเวณอื่น 7 แห่ง และตั้งเป็นเอกเทศ 36 แห่ง มีเนื้อที่บริเวณรวมทั้งหมดประมาณ 228 ไร่ 1 งาน 65 ตารางวา จำนวนข้าราชการ ลูกจ้าง และพนักงานรวมประมาณ 3,637 คน มีสถานที่ราชการที่มีบ้านพักสำหรับข้าราชการ 34 หน่วยงานมีบ้านพักเป็นอาคารเดี่ยวและเรือนแถวประมาณ 166 หลัง มีข้าราชการเข้าพักประมาณ 336 คน และพักในบ้านเช่าประมาณ 402 คน (ตารางที่ 4.2)

ข. สถานศึกษา

ในเขตสำรวจทั้งเมืองรวมมี โรงเรียนรวม 23 แห่ง เป็นโรงเรียนเขตเทศบาล 20 แห่ง นอกเขตเทศบาล 3 แห่ง โรงเรียนรัฐบาลดำเนินการโดยเทศบาล 4 แห่ง การประถมศึกษาแห่งชาติ 5 แห่ง กรมสามัญศึกษา 4 แห่ง กรมอาชีวศึกษา 2 แห่ง และเป็นโรงเรียนเอกชน 8 แห่ง เนื้อที่ของสถานศึกษาประมาณ 229 ไร่ 78 ตารางวา ลักษณะการใช้ที่ดินของสถานศึกษา นอกจากอาคารเรียนก็ยังมีโรงฝึกงานมีเนื้อที่ประมาณ 4,908 ตารางเมตร เป็นสนามว่างใช้ได้หลายจุดประสงค์ ประมาณ 27,433 ตารางเมตร สนามฟุตบอล 46,840 ตารางเมตร สนามบาสเก็ตบอล 7,301 ตารางเมตร สนามวอลเลย์บอล 162 ตารางเมตร สนามเด็กเล่น 6,053 ตารางเมตร นอกนั้นเป็นบ้านพักครู โรงอาหาร โรงเก็บรถ ฯลฯ มีโรงเรียนที่มีโครงการขยายชั้นเรียน 8 แห่ง ขยายอาคารเรียน 11 แห่ง ขยายพื้นที่ติดบริเวณเดิม 3 แห่ง ขยายพื้นที่แต่ไม่ติดบริเวณเดิม 2 แห่ง ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับอนุมัติงบประมาณ

นอกจากนี้มีวิทยาลัยครูตั้งอยู่นอกเขตชุมชนเมืองแต่อยู่บริเวณใกล้เคียงกันมีนักศึกษาระดับ ป.กศ. และ ต.บ. รวมประมาณ 2,060 คน ครู 152 คน ห้องเรียน 53 ห้อง มีวิทยาลัยเกษตรกรรมอยู่ในอำเภอชะอำ มีนักศึกษาระดับ ป.วช. และ ป.ว.ส.ประมาณ 695 คน ครู 67 คน ห้องเรียน 21 ห้อง ซึ่งจะมีนักเรียนที่มีภูมิลำเนาจังหวัดอื่นประมาณร้อยละ 52 เช่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ใกล้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มาก การคมนาคมสะดวก นอกจากการศึกษามีการศึกษามัธยมศึกษา ผู้ใหญ่ สารพัดช่าง กลุ่มสนใจ ซึ่งดำเนินการโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมีนักเรียนประมาณ 1,011 คน

ในชุมชนเมืองมีการศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา เป็นโรงเรียนสอนระดับอนุบาลอย่างเดียว 2 แห่ง สอนอนุบาลถึงประถมศึกษา 7 แห่ง อนุบาล-มัธยมปลาย 2 แห่ง สอนเฉพาะประถมศึกษา 4 แห่ง ประถมศึกษา-มัธยมปลาย 1 แห่ง สอนมัธยมต้นอย่างเดียว 1 แห่ง มัธยมต้นถึงมัธยมปลาย 3 แห่ง อาชีวศึกษาสอนเฉพาะระดับ ป.วช. 1 แห่ง ป.วช.-ป.ว.ส. 2 แห่ง มีนักเรียนทั้งหมด 20,240 คน ประชากรในเขตผังเมืองรวม 43,549 คน จะมีนักเรียนร้อยละ 46.88 ของประชากร มีครูรวม 1,059 คน ห้องเรียนรวม 555 ห้อง นักเรียนระดับอนุบาล 1,634 คน ระดับประถมศึกษา 6,766 คน มัธยมต้น 5,179 คน มัธยมปลาย 3,505 คน อาชีวศึกษาระดับ ป.วช. 2,906 คน ระดับ ป.ว.ท.-ป.ว.ส. 250 คน (ตารางที่ 4.3)

สำหรับด้านความรับผิดชอบระหว่างรัฐกับเอกชน จะเห็นได้จากตาราง
ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงความรับผิดชอบด้านการศึกษานานาชาติและภาคเอกชน

จำแนกตามระดับการศึกษา ในเขตสำรวจจังหวัดรวมเพชรบุรี ปี พ.ศ. 2526

ระดับการศึกษา	จำนวนรวม นักเรียน	จำนวนนักเรียน		โรงเรียนรัฐบาล		โรงเรียนเอกชน	
		รัฐ	เอกชน	อัตรา ร้อยละ	เกณฑ์ มาตรฐาน	อัตรา ร้อยละ	เกณฑ์ มาตรฐาน
ก่อนประถมศึกษา	1,634	582	1,052	35.6	47.1	64.4	52.9
ประถมศึกษา	6,766	8,589	2,177	67.8	3.8	32.2	6.2
มัธยมศึกษา และ อาชีพ	11,590	9,320	2,270	80.4	80.8	19.6	19.2
รวม	19,990	14,491	5,499	72.5	87.9	27.5	12.1

หมายเหตุ ไม่รวมนักเรียนอาชีวะระดับ ป.ว.ท. - ป.ว.ส. 250 คน

จากระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา เอกชนจะรับภาระมากกว่ารัฐและเกินกว่าที่เกณฑ์มาตรฐานตามแผนพัฒนาฉบับที่ 5 กำหนดไว้ สำหรับระดับมัธยมศึกษาและอาชีพ การรับภาระของรัฐใกล้เคียงกับเกณฑ์มาตรฐาน แต่เมื่อเทียบกับระดับจังหวัดจะเห็นว่ารัฐรับภาระไว้มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานทุกระดับการศึกษา เอกชนจะลงทุนเฉพาะในชุมชนเมืองที่เจริญเท่านั้น ดังนั้นในเขตจังหวัดรวมภาคเอกชนจึงรับภาระไว้มากกว่ารัฐ

สำหรับเรื่องภูมิลาเนาเดิมของนักเรียน จะมีนักเรียนที่มีภูมิลาเนาเดิมอยู่นอกเขตเทศบาลเมือง 11,382 คน หรือ ประมาณร้อยละ 56 ของนักเรียนทั้งหมดที่มีภูมิลาเนาอยู่นอกเขตเทศบาลแต่อยู่ภายในจังหวัดนี้ 8,063 คน หรือประมาณร้อยละ 40 ซึ่งสามารถแยกเป็นรายอำเภอได้ดังนี้

นักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง	3,453	คน
อำเภอชะอำ	589	คน
อำเภอท่ายาง	1,347	คน
อำเภอเขาย้อย	691	คน
อำเภอบ้านแหลม	819	คน
อำเภอบ้านลาด	1,103	คน
กิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง	61	คน

นักเรียนที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดแต่อยู่ในภาคนี้ 582 คน หรือประมาณร้อยละ 3 และอยู่ในภาคอื่น 213 คน หรือประมาณร้อยละ 1

เกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษา :-	<u>ประถมศึกษา</u>	ครู:น.ร.	1:25
		ห้อง:น.ร.	1:35
	<u>มัธยมศึกษา</u>	ครู:น.ร.	1:20
		ห้อง:น.ร.	1:40

โรงเรียนระดับประถมศึกษา มีสัดส่วนครูต่อน.ร.เท่ากับ 1:20 ห้องเรียนต่อนักเรียนเท่ากับ 1:32 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีกว่าเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับระดับมัธยมศึกษา มีสัดส่วนครูต่อน.ร.เท่ากับ 1:18 ห้องเรียนต่อน.ร.เท่ากับ 1:42 ینเรื่องครูต่อน.ร.อยู่ในเกณฑ์ดีกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่ห้องเรียนต่อน.ร.ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ดังแสดงในตาราง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงสัดส่วนครูต่อนักเรียน ห้องเรียนต่อนักเรียน แยกตามระดับการศึกษา
ในเขตสำรวจผังเมืองรวม ปี พ.ศ.2526

ระดับการศึกษา	นักเรียน	ครู	ห้องเรียน	สัดส่วน	
				ครู:นักเรียน	ห้อง:นักเรียน
ก่อนประถมศึกษา	1,634	57	49	1:29	1:33
ประถมศึกษา	6,766	335	211	1:20	1:32
มัธยมศึกษา	8,684	477	206	1:18	1:42
อาชีวศึกษา	3,156	190	89	1:17	1:35

ค. การบริการสาธารณสุข

ในเขตสำรวจผังเมืองรวม มีโรงพยาบาล 1 แห่ง มีเตียงคนไข้ 380 เตียง ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล 1 แห่ง สถานีกาชาดที่ 8 และหน่วยกามโรค สถานบริการของรัฐมีแพทย์ 20 คน ทันตแพทย์ 4 คน เภสัชกร 3 คน พยาบาล 81 คน เจ้าหน้าที่พยาบาล 104 คน มีเตียงคนไข้ 384 เตียง คนไข้ภายในประมาณ 19,506 คน คนไข้นอก 115,693 คน นอกจากนี้มีสถานพยาบาลเอกชนและคลินิกรวม 14 แห่ง มีเตียงคนไข้ 46 เตียง มีแพทย์ 22 คน ทันตแพทย์ 2 คน พยาบาล 32 คน เจ้าหน้าที่พยาบาล 15 คน คนไข้ภายใน 15,120 คน คนไข้ภายนอก 100,420 คน รวมมีแพทย์ทั้งหมด 42 คน ทันตแพทย์ 6 คน เภสัชกร 3 คน พยาบาล 113 คน เจ้าหน้าที่พยาบาล 119 คน เตียงคนไข้ 430 เตียง อนาคตรัฐ จะได้อัตราส่วนเฉลี่ยแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:2,177 พยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1:235 และเตียงคนไข้ต่อประชากรเท่ากับ 1:113

ง. การรักษาความปลอดภัย

เรื่องความสงบเรียบร้อยของประชาชนเกี่ยวกับโจรผู้ร้ายของจังหวัด ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคดีการพนัน คดีอาวุธปืน คดียาเสพติดให้โทษและคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่ง

ได้แก่คดีฆ่าคนตาย นอกจากมีตำรวจเป็นหน่วยงานที่ทำการป้องกันและปราบปรามแล้ว ยังมีหน่วยทหาร และตำรวจเฉพาะกิจ เสริมการรักษาความสงบในท้องที่อีกด้วย

สำหรับเรื่องชนกลุ่มน้อย เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีพรมแดนด้านทิศตะวันตกติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทยมา จึงเกิดมีปัญหาเกี่ยวกับพวกกะเหรี่ยง ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอท่ายาง อำเภอเขาย้อย และกิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่อาศัยในท้องที่ห่างไกลและทุรกันดาร และอยู่ในเขตพื้นที่แทรกซึมของฝ่ายตรงข้าม จึงเป็นโอกาสให้ฝ่ายตรงข้ามทำการยุยงให้กะเหรี่ยงหลงเชื่อได้ง่าย ทำให้กะเหรี่ยงบางส่วนเข้าไปอยู่กับฝ่ายตรงข้ามเพื่อจับอาวุธต่อสู้เจ้าหน้าที่ และบางส่วนให้การสนับสนุนด้านเสบียงอาหาร แต่โดยการดำเนินการด้านจิตวิทยา สร้างความเข้าใจอันดี โดยการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ และยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ปัจจุบันปัญหาชนกลุ่มน้อยเริ่มลดลง

จ. ศาลากลางและโบราณสถาน

ในชุมชนมีห้องสมุดสันติธรรม พิพิธภัณฑ์เพชรบุรีมรดกอนุสรณ์ พิพิธภัณฑ์ชาวซีรีประสาธ ศาลากลางเปรียญ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดสนามพราหมณ์ วัดเกาะ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดเพชรพลี และวัดใหญ่สุวรรณารามตามลำดับ เป็นสถานที่น่าชมและได้รับความรู้ด้วย นอกจากนี้มีศาลหลักเมือง ศาลาประชาคม และห้องสมุดประชาชน ทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมีบริเวณเนื้อที่รวมทั้งหมดประมาณ 6 ไร่ 3 งาน

ฉ. สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ในเขตสำรวจผังเมืองรวม มีสวนสาธารณะของเทศบาล และมีสนามกีฬาประชาชนอยู่เป็นส่วนหนึ่งของสวนสาธารณะมีเนื้อที่บริเวณประมาณ 25 ไร่ อยู่หน้าเขาวังประชาชนนิยมมาพักผ่อนเป็นประจำทุกวัน มีสนามเทนนิส สนามยิงปืน สนามเบตอง 3 สนาม ซึ่งดำเนินการโดยราชการและมีสนามบาสเกตบอลล์ของสมาคมจีน 1 แห่ง มีเนื้อที่บริเวณรวมประมาณ 1 ไร่ 2 งาน 5 ตารางวา นอกจากนี้มีโรงภาพยนตร์ 2 แห่ง ตั้งเป็นเอกเทศในเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ 3 งาน

ในจังหวัดเพชรบุรียังมีที่พักผ่อนหย่อนใจและที่เที่ยวยันสวยงามหลายแห่ง เช่น ทะเล ภูเขา ถ้ำ น้ำตก และอุทยานแห่งชาติ

หาดเจ้าสำราญ อยู่ตำบลบางทะเล ห่างจากตัวเมืองประมาณ 15 กม. เป็นชายทะเลที่สวยงาม และมีโรงแรมที่พักสะอาดสบาย

หาดชะอำ อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 50 กม. เป็นหาดทรายที่น้ำใต้อีกแห่งหนึ่งมีสิ่งบริการความสะอาด เช่น ร้านอาหาร ที่อาบน้ำจืด และน้ำทะเลที่สะอาด บริเวณหาดสามารถลงอาบน้ำได้สะอาดสบาย มีโรงแรมชั้นหนึ่งตั้งอยู่เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ

เขาวัง ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง เป็นภูเขาสูงประมาณ 92 เมตร รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระราชทานนามว่า พระนครคีรี ได้ทรงโปรดเกล้าสร้างพระราชวังบนยอดเขา มีพระที่นั่งและตึกหม่อมมากมาย เช่นพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรค์ พระที่นั่งเวษยันทวีเชียรปราสาท ฯลฯ นอกจากพระที่นั่งและพระตำหนักต่าง ๆ แล้วบนเขาวังยังมีวัด ชื่อวัดพระแก้ว อีกด้วย

ถ้าเขาหลวง เป็นถ้าใหญ่มีทางรถยนต์ถึงถ้าโดยสะดวก ภายในถ้ามีหินน้อยสวยงามมาก และมีพระพุทธรูปด้วย

พระราชวังพระรามราชนิเวศน์ หรือเรียกว่าพระราชวังบ้านปืนเพราะสร้างที่บ้านปืน พระราชวังนี้เป็นตึกแบบฝรั่ง สวยงามมาก สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยช่างชาวเยอรมันเป็นผู้ออกแบบสร้าง เสร็จในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัจจุบันนี้ใช้เป็นสถานที่ตั้งของทหาร

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน อยู่ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอชะอำ ห่างจากตัวเมืองประมาณ 42 กม. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างไว้สำหรับเป็นที่ประทับแปรพระราชฐาน อยู่ในบริเวณชายหาดมฤคทายวัน

อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,500 ตารางกิโลเมตร นับเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดของประเทศไทยตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอท่ายาง และอำเภอเขาย้อย มีเขื่อนแก่งกระจาน เป็นเขื่อนดินแห่งแรกของประเทศไทย เป็นบริเวณกักเก็บน้ำ และพื้นที่ป่าเหนือเขื่อนให้เป็นอุทยานแห่งชาติ สภาพทั่วไปเป็นป่าดินชั้นมีเทือกเขาสลับซับซ้อนและเป็นป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำปรางบุรีและเป็นป่าที่พบไม้มีค่าที่ใหญ่ที่สุดของโลกด้วย ขนาดวัดโดยรอบ 945 ซ.ม. ต้นเด็มยาว 50 เมตร บริเวณอุทยานแห่งชาติมีที่เที่ยวหลายแห่ง เช่น ทะเลสาบ เรียกว่าอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน มีเกาะ

กลางน้ำหลายเกาะมีนกและปลานานาชนิด เขาพะเนินทุ่งเป็นเขาสูงที่สุดของอุทยานฯ บนยอดเขามีลักษณะเป็นทุ่งหญ้า และป่าดงดิบเหมาะสำหรับการตั้งค่ายพักแรม มีสัตว์ป่าหิมหลายชนิด อากาศหนาวมากห่างจากเขาพะเนินทุ่งไปประมาณ 15 กม. มีน้ำตกตอฮิบ มีความงามของลำธาร และน้ำพุร้อน มีถ้ำต่าง ๆ และมีน้ำหายต้อยบริเวณริมแม่น้ำเพชรบุรี ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ 20 กม. ลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน น้ำตกจากหน้าผาจะไหลหยุดลู่แม่น้ำเพชรบุรีตลอดปี มีความงามมาก

บริเวณเขื่อนแก่งกระจาน และบริเวณอุทยานฯ มีบ้านให้เข้าพักได้สะดวกสบายมากทั้งขนาดครอบครัว และเป็นหมู่คณะ มีคนนิยมมาเที่ยวและพักแรมทั้งคนไทยและต่างชาติ ระหว่าง มิถุนายน-ธันวาคม 25 ถึง มกราคม-พฤษภาคม 26 มีสถิติผู้มาเที่ยวประมาณ 7,111 คน เป็นผู้พักแรมประมาณร้อยละ 16 และคนจะมาเที่ยวมากในเดือนมีนาคมและพฤษภาคม ส่วนใหญ่เป็นคนไทย

นอกจากที่เที่ยวพักผ่อนดังกล่าว ยังมีเข้านวดอิฐ และโบราณสถานที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง ทางจังหวัดมีแผนส่งเสริมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น อุตสาหกรรมขนมหวาน การจัดทำของที่ระลึก เพราะเมืองเพชรบุรีมีชื่อเสียงในเรื่องขนมหวานดีอยู่แล้ว นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ผ่านเมืองเพชรส่วนใหญ่จะแวะเข้าซื้อขนมหวานทุกครั้ง ทางจังหวัดจึงส่งเสริมให้มีการลงทุนด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น และพร้อมที่จะจัดให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้นด้วย

ช. ตลาด

ตลาดทั้งหมดจะอยู่ในเขตเทศบาลรวม 6 แห่ง เป็นตลาดของเทศบาล 1 แห่ง ตลาดของทรัพย์สิน 3 แห่ง และตลาดเอกชน 2 แห่ง มีบริเวณเนื้อที่รวมประมาณ 15 ไร่ 2 งาน (ตาราง 4.4)

ช. การไปรษณีย์โทรเลข

ชุมชนเมืองเพชรบุรี มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเพชรบุรี การไปรษณีย์เขต 7 ตั้งอยู่บนถนนราชวิถี มีพื้นที่ 1 ไร่ 10 ตารางวา มีชายบริการในรัศมีโดยรอบ 8 กม. จากที่ทำการ ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาในระดับศูนย์ชุมชนทั้งหมด

ฉ. การดับเพลิง

ดำเนินการโดยเทศบาล มีรถดับเพลิง 7 คัน มีที่จอดรถนั่งท่าราบ 3 คัน
 พังคองกระแจะ 4 คัน เรือดับเพลิง 1 ลำ เนื่องจากสถานีพังคองกระแจะทรุดโทรมจึงมี
 โครงการที่จะทำให้ดีขึ้น

ญ. สถานบริการ

สถานบริการที่สำคัญในชุมชนได้แก่

1. ธนาคาร

มีธนาคารพาณิชย์รวม 11 แห่ง (ตารางที่ 4.5)

2. โรงแรม

ในชุมชนที่วางผังมีโรงแรม 11 แห่ง ไม่มีโรงแรมชั้นหนึ่งเพื่อบริ
 การนักท่องเที่ยว เพราะสถานที่ที่นำเที่ยวส่วนใหญ่อยู่นอกเมืองซึ่งมีบริการด้านที่พักอยู่แล้ว
 (ตาราง 4.6)

3. โรงภาพยนตร์

มีเพียงแห่งเดียวไม่เป็นที่นิยม

ลักษณะประชากร

1. ขนาดและการกระจายตัวประชากร

เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านประชากร จัดเก็บตามเขตการปกครอง
 คือ เขตตำบล และเขตเทศบาล แต่พื้นที่การศึกษาระดับชุมชนเมืองเพชรบุรี มีขนาดพื้นที่ครอบคลุม
 ครอบคลุมเขตเทศบาลทั้งหมด และพื้นที่ชุมชนต่อเนื่องโดยรอบเขตเทศบาลหลายตำบล ดังนั้นการ
 ศึกษาลักษณะประชากรของชุมชนเมืองเพชรบุรี จึงแบ่งเขตการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ คือใน
 ระดับอำเภอเมือง ในระดับตำบลโดยรอบ และในระดับชุมชนเมือง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก. จำนวนอำเภอเมืองเพชรบุรีแล้ว

จากการศึกษาในระดับจังหวัด พบว่า อำเภอเมืองมีขนาดประชากรใหญ่ที่สุด สำหรับขนาดและการกระจายตัวประชากรในระดับอำเภอเมือง จะหนาแน่นในบริเวณเทศบาลเมืองเพชรบุรี และตำบลโดยรอบ โดยมีเส้นทางคมนาคมเป็นปัจจัยสำคัญ ในช่วงปี พ.ศ.2517-2527 ขนาดของประชากรโดยส่วนรวมมีขนาดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเทศบาลเมืองและตำบลโดยรอบมีขนาดประชากรเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (ตารางที่ 4.7)

ข. จำนวนตำบลโดยรอบนอกเทศบาล

มี 7 ตำบล ในเขตเทศบาลประกอบด้วย ตำบลคลองกระแชงและตำบลท่าราบ พื้นที่ศึกษาประกอบด้วยพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมด รวมทั้งพื้นที่บางส่วนของตำบลที่ล้อมรอบกับเขตเทศบาล คือ ตำบลช่องสะแก ตำบลบ้านกุ่ม ตำบลต้นมะม่วง ตำบลหนองโสน ตำบลบ้านหม้อ ตำบลไร่ส้ม และตำบลธงชัย เมื่อพิจารณาจำนวนและการกระจายตัวประชากรในตำบลต่าง ๆ เหล่านี้พบว่าแต่ละตำบลมีจำนวนประชากรน้อย เมื่อเทียบกับตำบลที่เป็นที่ตั้งเขตเทศบาลคือ ตำบลท่าราบและตำบลคลองกระแชง ซึ่งมีประชากรมากกว่า 10,000 คน ในขณะที่ตำบลโดยรอบเขตเทศบาลเหล่านี้ส่วนมากมีจำนวนประชากรน้อยกว่า 5,000 คน จัดว่าเป็นพื้นที่ตำบลที่มีขนาดประชากรเล็ก

ในปี พ.ศ.2517 และปี พ.ศ.2522 พื้นที่ตำบลรอบนอกเขตเทศบาลเหล่านี้ส่วนมากมีจำนวนประชากรน้อยกว่า 5,000 คน มีตำบลบ้านกุ่มเพียงแห่งเดียวที่มีประชากรมากกว่า 5,000 คน ในขณะที่ตำบลบ้านหม้อมีประชากรน้อยที่สุด มาถึงปี พ.ศ.2527 ในขณะที่ตำบลในเขตเทศบาลซึ่งมีประชากรมากกว่า 10,000 คน นั้นมีการเปลี่ยนแปลงลดลงเล็กน้อย แต่ก็ยังคงค่อนข้างคงที่ ขณะที่ตำบลโดยรอบเหล่านี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น จนมีขนาดมากกว่า 5,000 คน 3 ตำบลคือ ตำบลช่องสะแก ตำบลบ้านกุ่ม และตำบลไร่ส้ม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการขยายตัวของเทศบาลมีทิศทางการขยายตัวออกมาทาง 3 ตำบลนี้ทำให้จำนวนประชากรสูงขึ้น มากกว่าตำบลเขตติดต่อด้านอื่น ๆ ของเขตเทศบาล จากการศึกษาพบว่าตำบลโดยรอบเขตเทศบาลเหล่านี้มีจำนวนประชากรรวมกัน 29,345 คน คิดเป็นร้อยละ 27.26 ของประชากรอำเภอเมือง เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในตำบลอื่น ๆ นับได้ว่ามีการกระจายตัวสม่ำเสมอในอำเภอเมือง

ค. ชุมชนเมืองเพชรบุรี

จากการศึกษาข้อมูลประชากรชุมชนเมืองคือ เขตเทศบาล และตำบลที่ล้อมรอบเนื่องจากการเก็บข้อมูลมีการเก็บเป็นรายตำบล ดังนั้นจึงทำการศึกษา จำนวนประชากรโดยใช้จำนวนทั้งหมดของเขตเทศบาลและบางส่วนของแต่ละตำบลรอบนอก โดยพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ ด้านประกอบด้วยแผนที่การสำรวจ ของกองสำรวจ สำนักผังเมือง และแผนที่เมืองของกรมแผนที่ทหาร ประกอบกับจำนวนประชากรจากกองทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย ทำให้พอสรุปขนาดประชากรของชุมชนเมืองเพชรบุรีได้ดังนี้

ในปี พ.ศ.2517 ชุมชนเมืองมีจำนวนประชากร 44,615 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 1,606 คน/ตารางกิโลเมตร และในปี พ.ศ.2527 มีจำนวนประชากร 46,210 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 1,678 คน/ตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาการกระจายตัวพบว่าตั้งแต่ในอดีตมาประชากรกระจุกตัวอยู่บริเวณริมฝั่งทั้ง 2 ฝั่งของแม่น้ำเพชรบุรีในบริเวณเขตเทศบาล โดยเฉพาะฝั่งตะวันออก และค่อย ๆ กระจายตัวไปยังพื้นที่ที่ต่อเนื่องออกไปจากตัวชุมชนในบริเวณที่เป็นที่สูบน้ำไม่ท่วม และกระจายตัวเกาะไปตามถนนที่เกิดขึ้นใหม่สายหลัก ๆ โดยเฉพาะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ซึ่งเป็นลักษณะการกระจายตัวของประชากรที่เกี่ยวข้องกับระบบคมนาคมขนส่ง จากทางน้ำเปลี่ยนแปลงมาเป็นทางถนน

2. ความหนาแน่นประชากร

ก. ระดับอำเภอเมือง

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีขนาดพื้นที่ 290.079 ตารางกิโลเมตร ซึ่งรองจากอำเภอบ้านแหลม ในขณะที่อำเภอท่าทางมีขนาดพื้นที่ใหญ่ที่สุดคือ 3,293.884 ตารางกิโลเมตร นับว่าแตกต่างกันมาก เมื่อพิจารณาจำนวนและความหนาแน่นประชากรจึงพบว่า อำเภอเมืองมีความหนาแน่นประชากรมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่น ๆ คือมีความหนาแน่นเฉลี่ย 376 คน/ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ.2529 ในขณะที่อำเภออื่น ๆ มีความหนาแน่นประชากรต่ำกว่า 200 คน/ตารางกิโลเมตรทั้งสิ้น และค่าความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอเมืองคือ 65 คน/ตารางกิโลเมตร ในปีเดียวกัน ดังจะกล่าวได้ว่า ประชากรกระจุกตัวอยู่มากในบริเวณอำเภอเมืองโดยเฉพาะภายในเขตเทศบาล

ข. ระดับตำบลโดยรอบเทศบาล

จากการศึกษาพบว่าตำบลบ้านหม้อมีความหนาแน่นประชากรสูงกว่าตำบลอื่น ๆ คือ 734 คน/ตารางกิโลเมตร รองลงไปคือ ตำบลไร่ส้ม 394 คน/ตารางกิโลเมตร ตำบลบ้านกุ่ม 350.07 คน/ตารางกิโลเมตร ตำบลหนองโสน 283.08 คน/ตารางกิโลเมตร ตำบลธงชัย 162.92 คน/ตารางกิโลเมตร ตำบลช่องสะแก 95.33 คน/ตารางกิโลเมตร และความหนาแน่นน้อยที่สุดคือ ตำบลต้นมะม่วง 47.01 คน/ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากขนาดพื้นที่ของแต่ละตำบลแตกต่างกันมาก ในขณะที่จำนวนประชากรไม่ต่างกันมากนัก คือ ตำบลบ้านหม้อมีพื้นที่เพียง 3 ตารางกิโลเมตร ขณะที่ตำบลต้นมะม่วงมีขนาด 49.608 ตารางกิโลเมตร ทำให้ความหนาแน่นแตกต่างกันมาก

ค. ในระดับชุมชนเมือง

จากการศึกษาพบว่า ความหนาแน่นประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษานี้มีการกระจุกตัวในเขตเทศบาล มีความหนาแน่นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี โดยเฉพาะบริเวณฝั่งตะวันออกย่านพาณิชย์กรรมมีความหนาแน่นสูงสุด รองลงมาคือฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ และรองลงมาคือบริเวณต่อเนื่องกับบริเวณทั้งสองนี้ ออกไปทางทิศเหนือตะวันตกและตะวันออกของชุมชนเมือง ในเขตเทศบาลในภาพรวมความหนาแน่นประชากรในเขตเทศบาลมีการเปลี่ยนแปลงลดลงในปี 2523 เขตเทศบาลมีความหนาแน่นประชากรประมาณ 6,407 คน/ตารางกิโลเมตร ลดลงเหลือ 6,293 คน/ตารางกิโลเมตร ขณะที่บริเวณตำบลเขตต่อเนื่องมีแนวโน้มความหนาแน่นเพิ่มขึ้น

3. โครงสร้างประชากร

ในการศึกษาลักษณะโครงสร้างประชากรได้อาศัยข้อมูลจากการสำรวจและวิจัยโดยกองวิจัยสำนักผังเมือง นำมาพิจารณาโครงสร้างประชากรชุมชนเมืองโดยการเปรียบเทียบสัดส่วนกับชุมชนเมืองมีผลพอสรุปได้ดังนี้

ก. ในระดับเทศบาลเมือง

จากการศึกษาพบว่าเพศชายมีสัดส่วนสูงกว่าเพศหญิงคือ 50.01:49.99

กลุ่มประชากรอายุ 15-19 ปี มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ 11.21% ของประชากรทั้งหมด รองลงไปคือ กลุ่มอายุ 10-14 ปี (10.44%) และกลุ่มอายุ 20-24 ปี (10.35%) ตามลำดับ เมื่อศึกษา รายละเอียดพบว่า มีอัตราส่วนผู้เป็นภาระเท่ากับร้อยละ 48.98 จากการที่มีประชากรวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) 9,027 คน ประชากรวัยชรา (อายุมากกว่า 65 ปี) 2,219 คน และ ประชากรวัยแรงงาน (15-64 ปี) 22,960 คน

ข. ๑. ในระดับชุมชนเมือง

ประชากรในเขตพื้นที่ศึกษามีโครงสร้างประชากรประกอบด้วยประชากร เพศหญิงมากกว่าเพศชาย ด้านสัดส่วน 50.77:49.23 กลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดคือ หมดอายุ 15-19 ปี, 20-24 ปี และหมดอายุ 25-29 ปีตามลำดับ จำนวนประชากร ประกอบด้วยประชากรวัยเด็ก 0-9 ปี ประมาณ 16.36% และประชากรวัยแรงงานประมาณ 83.64% ของประชากรรวมทั้งชุมชนจากประชากรวัยต่าง ๆ เหล่านี้คือเป็นสัดส่วนประชากรที่เป็นอัตราส่วนภาระคือร้อยละ 45.86 นั่นคือประชากรวัยทำงานอายุ 15-64 ปี จำนวน 100 คนต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กและคนชราจำนวน 46 คน

4. การเปลี่ยนแปลงประชากร

ก. ระดับอำเภอเมือง

จากการศึกษาจำนวนประชากรเปรียบเทียบระหว่างปี 2522 กับปี 2529 พบว่าอำเภอเมืองเพชรบุรีมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นอันดับ 3 รองจากอำเภอท่าทางและอำเภอชะอำ เมื่อคิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 8.03 จากปี 2522 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่าอัตรา การเปลี่ยนแปลงรวมจังหวัดและมีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 16.16 จากอัตราการเปลี่ยนแปลงรวม เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดเพชรบุรีแล้ว อำเภอเมืองมีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่สูงนัก

การเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นประชากรรายอำเภอพบว่า อำเภอเมือง

เพชรบุรีมีความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จากเดิมความหนาแน่น 348 คน/ตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นเป็น 376 คน/ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นความหนาแน่นไม่มากนัก

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรภายในอำเภอเมืองในแต่ละตำบลพบว่าในช่วงระหว่างปี 2517-2522 ประชากรในตำบลต่าง ๆ ส่วนมากมีการเปลี่ยนแปลงลดลง ในขณะที่ตำบลที่เป็นเขตเทศบาลมีประชากรเพิ่มขึ้น ตำบลต้นมะม่วงมีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงที่สุดคือ ร้อยละ 26.35 รองลงไปคือ ตำบลหนองโสน (25.01%) และตำบลบ้านหม้อ (22.04%) ในขณะที่ตำบลที่เป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือตำบลคลองกระแชง 6.92% และตำบลตำราบ 5.93% ในขณะที่เดียวกันตำบลรอบนอกตำบลอื่น ๆ ส่วนมากประชากรลดลงมากที่สุดได้แก่ตำบลหนองขนาน (33.60%) ตำบลบ้านกุ่ม (-15.74) ตำบลหนองพลับ (-9.34%) ตามลำดับ

ในช่วงปีหลังคือ พ.ศ.2522-2527 ประชากรในแต่ละตำบลในอำเภอเมือง ส่วนมากมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น แต่ตำบลที่เป็นเขตเทศบาลกลับมีการเปลี่ยนแปลงลดลงทั้งตำบลคลองกระแชง (-0.20%) และตำบลตำราบ (-2.73%) และตำบลรอบนอกอีก 1 ตำบลคือ ตำบลวิพระ (-3.32%) ที่มีจำนวนประชากรลดลง ตำบลอื่น ๆ รอบนอกเทศบาลกลับมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้น มากที่สุดคือ ตำบลโพไร่หวาน (45.84%) รองลงไปคือ ตำบลบ้านหม้อ ตำบลหนองโสน ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน ตำบลหาดเจ้าสำราญ มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด (3.49%)

ข. ینระดับตำบลโดยรอบเขตเทศบาล

ในกลุ่มตำบลโดยรอบเทศบาลทั้ง 7 ตำบลนี้ ในช่วงปี 2517-2522 นั้น มีเพียงตำบลบ้านกุ่มแห่งเดียวที่มีประชากรลดลง (-15.74%) ในขณะที่ตำบลอื่น ๆ มีประชากรเพิ่มขึ้น ที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ ตำบลต้นมะม่วง (26.35%) รองลงมาเป็นตำบลหนองโสน (25.01%), ตำบลบ้านหม้อ (22.04%), ตำบลไร่ส้ม (9.67%), ตำบลธงชัย (8.83%) และช่องสะแกเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด (1.55%) ดังจะพอสรุปได้ว่าในช่วงปีนี้การเพิ่มขึ้นของประชากรมีมากทางพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี มากกว่าฝั่งตะวันตก โดยขยายตัวออกมาจากแนวต่อเนื่องกับเขตเทศบาลไปทางด้านใต้และด้านเหนือตามลำดับ

ในช่วงปีหลังคือพ.ศ.2522-2527 มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงกว่าช่วงปีที่ผ่านมา ในขณะที่ตำบลในเขตเทศบาลมีการเปลี่ยนแปลงประชากรในทางลดลง ตำบลบ้านหม้อมีการเพิ่มขึ้นของประชากรมากที่สุดคือ 27.04% รองลงมาคือ ตำบลหนองโสน (14.55%), ตำบลไร่ส้ม (13.66%), ตำบลธงชัย (11.44%), ตำบลต้นมะม่วง (10.28%), ตำบลช่องสะแก (10.16%), ตำบลบ้านกุ่มมีการเพิ่มน้อยที่สุดคือ 9.77% ซึ่งเปลี่ยนจากการลดลงในช่วงที่แล้ว ดังจะพบว่าการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงปีนี้มีผลเกี่ยวเนื่องกันระหว่างพื้นที่เขตเทศบาลกับตำบลรอบนอก คือ ประชากรในเขตเทศบาลลดลงคือตำบลคลองกระแชง (-0.20%) และตำบลท่าราบ (-2.73%) แต่ไปเพิ่มขึ้นบริเวณตำบลอื่น ๆ โดยเฉพาะตำบลที่เป็นเขตต่อเนื่องกับเขตเทศบาล

ค. ในระดับชุมชนเมือง

ผลการศึกษาพบว่าในช่วงปี พ.ศ.2517-2522 ในพื้นที่ชุมชนเมืองเพชรบุรีมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำบลหนองโสน ตำบลไร่ส้ม และตำบลบ้านหม้อ และในช่วงปี พ.ศ.2522-2527 การเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นมากในตำบลบ้านหม้อ ตำบลหนองโสน และตำบลไร่ส้ม

การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นบริเวณที่ต่อเนื่องกับแนวเขตเทศบาลและตามแนวเส้นทางคมนาคมสายหลัก

5. ลักษณะองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงประชากร

ก. ในระดับอำเภอเมือง

ผลจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอเมืองเพชรบุรีนี้มีผลจากการอพยพเข้าสู่ชั้น จากอัตราร้อยละ 53.07 เป็นร้อยละ 72.75 ขณะที่อัตราการอพยพออกก็สูงขึ้นเช่นกันแต่เมื่อคิดรวมกันเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงจากการอพยพพบว่าเพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ -16.3 เป็นร้อยละ 3.63 คือเปลี่ยนจากการอพยพออกเป็นการอพยพเข้า แต่ในขณะที่เดียวกันอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติมีอัตราลดลงจากร้อยละ 28.00 เป็นร้อยละ 23.52 ดังนั้นพอกล่าวได้ว่า องค์ประกอบสำคัญในการเปลี่ยนแปลงจำนวน

ประชากรอำเภอเมืองเพชรบุรีคือ การอพยพมากกว่าการเพิ่มตามธรรมชาติ (เกิด-ตาย) ซึ่งคล้ายคลึงกับองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับจังหวัด ซึ่งอัตราเพิ่มตามธรรมชาติลดลง แต่อัตราเพิ่มจากการอพยพสูงขึ้น

ข. ระดับตำบลโดยรอบเทศบาล

การเปลี่ยนแปลงประชากรในแต่ละช่วงปีนั้นโครงสร้างการเปลี่ยนแปลง นำที่จะคล้ายคลึงกับส่วนมากของอำเภอเมือง นั่นคือมีผลจากการอพยพย้ายถิ่นมากกว่าการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ จากข้อมูลของกองวิจัย สำนักผังเมืองพบว่า เขตตำบลโดยรอบเทศบาล มีการแปลงตามธรรมชาติ (เกิด-ตาย) ลดลงมาจนเหลืออัตราเพิ่มเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.91 ในขณะที่อัตราการย้ายถิ่นเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งเพิ่มขึ้นและลดลง ดังนั้นกล่าวได้ว่าการอพยพย้ายถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงประชากรบริเวณรอบนอกเขตเทศบาล ซึ่งส่วนนี้อาจจะเป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาล

ค. ในระดับชุมชนเมือง

พิจารณาการเปลี่ยนแปลงประกอบกันระหว่างประชากรในพื้นที่เขตเทศบาลและตำบลที่มีความต่อเนื่องกับเขตเทศบาลทั้ง 7 ตำบลนั้น โดยจะพิจารณาองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตเทศบาลเมืองเป็นหลัก จากการพิจารณา พบว่าการเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเมืองมีผลจากอัตราการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ (เกิด-ตาย) ในขณะที่การอพยพออกมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตลอด คืออัตราการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติจากปี 2527 อัตราร้อยละ 7.77 เพิ่มขึ้นมาโดยตลอดจนถึงปี 2525 อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ 58.95 ในขณะที่การอพยพหดลบมาตลอดจากปี 2517 อัตราการอพยพ -8.40 จนกระทั่งปี 2525 อัตราการอพยพ -60.62 ซึ่งเป็นอัตราค่อนข้างสูง ดังนั้นพอสรุปได้ว่าองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงประชากรของเมืองเพชรบุรีนั้น มีการเพิ่มโดยธรรมชาติ มากกว่าการอพยพ ซึ่งอาจจะมีผลเนื่องมาจากการสาธารณสุขที่ทันสมัยขึ้น ทำให้อัตราเกิดและการอยู่รอดสูงขึ้น ในขณะที่อัตราตายลดลง และอาจจะมาจากการใช้ที่ดินในเขตเมืองที่หนาแน่นทำให้ประชากรอพยพออกมากขึ้น

การคาดประมาณประชากร

เนื่องจากขอบเขตของพื้นที่การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินมีบริเวณครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลและชุมชนต่อเนื่องโดยรอบ แต่ข้อมูลสถิติด้านประชากรที่มีการจัดเก็บเป็นช่วงระยะเวลาที่ติดต่อกันและมีความเที่ยงตรงที่จะนำมาทำการคาดคะเนจำนวนประชากรได้มีเฉพาะในเขตเทศบาล ดังนั้น การคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคตจึงแบ่งเขตการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้คือ 1. ในระดับอำเภอเมือง 2. ในระดับเทศบาลเมือง และ 3. ในระดับชุมชนเมือง เพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงจำนวนประชากรรวมของอำเภอเมือง เทศบาลเมือง และชุมชนเมือง เพชรบุรีในอนาคต เพื่อนำไปใช้ในการคาดประมาณการขยายตัวของเมือง และความต้องการด้านการใช้ที่ดินในแต่ละประเภทกิจกรรมในอนาคต

โดยจะใช้ข้อมูลประชากรในช่วงปี พ.ศ.2517-2527 โดยมีแนวทางดังนี้

1. การคาดคะเนจำนวนประชากรภายในเขตเทศบาลโดยวิธี Geometric Extrapolation ทุกช่วง 5 ปี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. คำนวณจำนวนประชากรในเขตเทศบาลและชุมชนเมืองปี พ.ศ.2517 และ พ.ศ.2527 เป็นปีฐาน
3. นำจำนวนประชากรชุมชนเมืองรวมจากข้อ 2 เปรียบเทียบสัดส่วนกับจำนวนประชากรในเขตเทศบาลและชุมชนรอบนอกเขตเทศบาลเพื่อหาระบบการเพิ่มจำนวนประชากรของเทศบาล ชุมชนรอบนอก และชุมชนเมืองเพชรบุรี
4. นำสัดส่วนการเพิ่มประชากรจากข้อ 3 มาพิจารณารวมกับจำนวนประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตของเทศบาลเมืองเพชรบุรีจากข้อ 1 โดยวิธี Share Extrapolation เพื่อหาระบบการเพิ่มจำนวนประชากรชุมชนเมืองเพชรบุรีในอนาคตที่ต้องการ

ก. ในระดับอำเภอเมือง

ใช้ข้อมูลประชากรในช่วงปี พ.ศ.2517-2527 ผลจากการคาดประมาณโดยวิธีจำนวนประชากร ปี พ.ศ.2527 (108,506 คน) เป็นปีฐาน จำนวนประชากรของอำเภอเมืองเพชรบุรี ในปี พ.ศ.2544 จะเท่ากับ 123,400 คน

ข. ในระดับเทศบาลเมือง

ใช้ข้อมูลช่วงปี พ.ศ.2517-2527 ผลจากการคาดประมาณ โดยใช้จำนวนประชากรปี พ.ศ.2527 (34,113 คน) เป็นปีฐาน จำนวนประชากรของเทศบาลเมืองเพชรบุรี ในปี พ.ศ.2544 จะเท่ากับ 37,600 คน

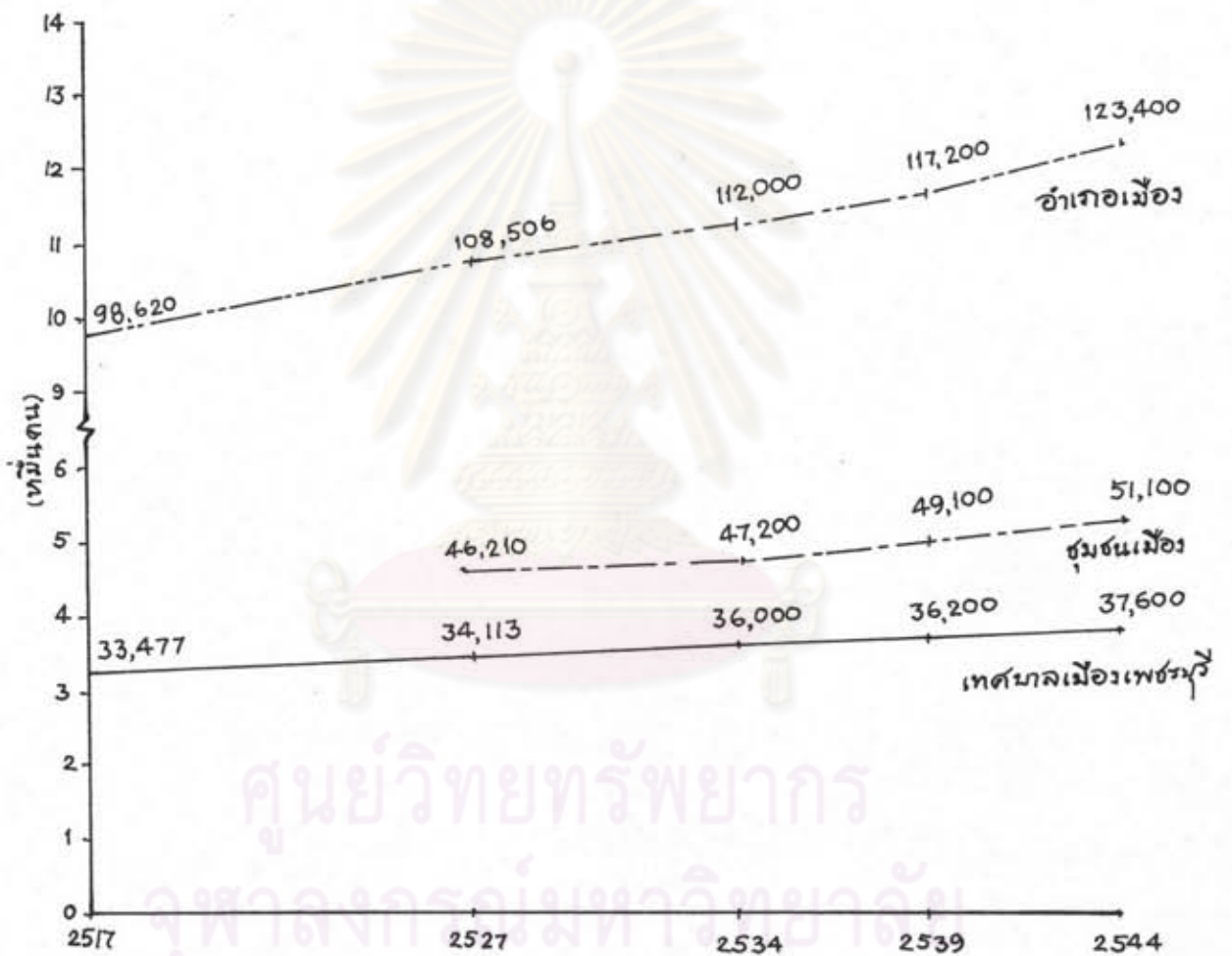
ค. ในระดับชุมชนเมืองเพชรบุรี

ชุมชนเมืองเพชรบุรี ประกอบด้วยพื้นที่ในเขตเทศบาลและชุมชนรอบนอกเขตเทศบาล โดยพื้นที่ทั้งสองส่วนจะมีความสัมพันธ์และความคุ้มกันโดยตลอด การคาดประมาณจำนวนประชากร ในอนาคตของชุมชนเมืองเพชรบุรี จึงใช้วิธี Share Extrapolation จากสัดส่วนการเพิ่มจำนวนประชากรของเทศบาลและชุมชนรอบนอก ผลจากการคาดประมาณ ในปี พ.ศ.2544 ชุมชนเมืองเพชรบุรี จะมีจำนวนประชากรเท่ากับ 51,100 คน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิ 4.1 การคาดประมาณประชากร

ลักษณะทาง เศรษฐกิจ

1. แรงงาน

การศึกษาโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนนั้น แรงงานเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาโดยจะพิจารณาอาชีพและจำนวนแรงงานเป็นหลัก นอกจากนี้ยังจะศึกษาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ของแรงงานทั้งระดับรายได้และการศึกษา เพื่อพิจารณาถึงกิจกรรมเศรษฐกิจหลักของชุมชนเมือง เพชรบุรี จะได้ทราบถึงลักษณะเศรษฐกิจและสามารถคาดการณ์เพื่อวางแผนการฯ ที่ดินในอนาคต เพื่อรองรับกิจกรรมหลักดังกล่าว

ก. ประชากรวัยแรงงาน

จากข้อมูลการสำรวจของงานวิจัย สำนักผังเมืองพบว่า ชุมชนเมืองเพชรบุรีมีประชากรวัยแรงงาน (คือผู้มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 35,590 คน คิดเป็นร้อยละ 82 ของประชากรทั้งหมดในชุมชน ประกอบด้วยเพศชาย 16,953 คน หรือ 39% ของประชากรทั้งหมด เพศหญิง 18,637 คน หรือ 43% ของประชากรทั้งหมด คิดเป็นอัตราส่วนระหว่างแรงงานชาย:แรงงานหญิง = 48:52

ถ้าพิจารณาตามหมวดอายุ ประชากรวัยแรงงานของชุมชนเมืองเพชรบุรีนี้ ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วงอายุ 11 - 24 ปี คือ 13,793 คน หรือประมาณ 39% ของแรงงานทั้งหมด รองลงมาคือ ช่วงอายุ 25 - 44 ปี ประมาณ 35% ช่วงอายุ 45 - 59 ปี ประมาณ 17% และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีประมาณ 9% ของแรงงานทั้งหมด

ถ้าพิจารณากำลังแรงงานของชุมชน จากประชากรวัยแรงงานของชุมชนจำนวน 35,590 คนนั้น เป็นกำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจเพียง 19,443 คน หรือเพียง 55% ที่เหลืออีก 45% ของประชากรวัยแรงงานนั้นเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานเชิงเศรษฐกิจ กำลังแรงงานในเชิงเศรษฐกิจประกอบด้วย เพศชาย 10,448 คน หรือ 54% ของกำลังแรงงาน และเพศหญิง 8,995 คน หรือ 46% ของกำลังแรงงานทั้งหมด ผู้ว่างงานเพศชายมีประมาณ 1,328 คนคิดเป็น 7% ของกำลังแรงงานทั้งหมดและคิดเป็น 13% ของแรงงานชายทั้งหมด ในขณะที่ผู้ว่างงานเพศหญิง 800 คน คิดเป็น 4% ของผู้ว่างงานกำลังแรง

งานทั้งหมด และ 9% ของแรงงานหญิง ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ 25 - 44 ปี คิดเป็นประมาณ 49% ของกำลังแรงงาน รองลงมาจะอยู่ในช่วงอายุ 45 - 59 ปี ประมาณ 23% ของกำลังแรงงานทั้งหมด

ข. อาชีพ

การพิจารณาอาชีพของกำลังแรงงานของชุมชนจะหาให้ทราบถึงลักษณะ เศรษฐกิจของชุมชนได้ ในชุมชนเมืองเพชรบุรีนี้ ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่มีรายได้ส่วนใหญ่จะ ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า มีประมาณร้อยละ 26 ของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน ส่วนใหญ่จะเป็นกำลังแรงงานที่มีช่วงอายุ 25 - 44 ปี และ 45 - 59 ปี รองจากการค้าแล้วจะเป็นผู้ ประกอบอาชีพแรงงานการผลิต มีประมาณ 25% ของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุ อยู่ในช่วง 25 - 44 ปี และ 45 - 59 ปี กลุ่มที่ 3 คือ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพมีประมาณ 20% ของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด โดยจะมีอายุช่วง 25 - 44 ปี

ถ้าพิจารณาอาชีพของกำลังแรงงานแยกตามเพศ พบว่า เพศชายส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพแรงงานการผลิตมีประมาณ 24% ของแรงงานชายทั้งหมด รองลงมาประกอบ อาชีพเกี่ยวกับการค้าประมาณ 21% ของแรงงานชาย ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพมีประมาณ 19% ของแรงงานชายทั้งหมด ส่วนเพศหญิง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้ามากที่สุด คิดเป็น ประมาณ 33% ของแรงงานหญิงทั้งหมด รองลงมาประกอบอาชีพแรงงานการผลิตมีประมาณ 26% ของแรงงานหญิงทั้งหมด ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพมีประมาณ 22% ของแรงงานหญิง

ค. ระดับรายได้

ระดับรายได้ของกำลังแรงงานจะพิจารณาเฉพาะผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น โดยพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานของชุมชนเมืองเพชรบุรีที่มีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่ 0-6,999 บาท มีประมาณ 76% โดยคิดเป็นรายได้เฉลี่ยประมาณ 2,893.85 บาทต่อเดือน ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า 7,000 บาท ขึ้นไปมีเพียงประมาณ 7% โดยคิดเป็นรายได้เฉลี่ยของคนกลุ่มนี้ประมาณ 31,098 บาท เมื่อนำ

รายได้ของกำลังแรงงาน 2 กลุ่มนี้มาหาค่าเฉลี่ยจะได้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้อยู่ในกำลังแรงงานของชุมชนนี้ประมาณ 5,461.60 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนร้อยละ 76 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,893.85 บาท ซึ่งน่าจะเป็นตัวแทนระดับรายได้ต่อเดือนของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่ดีกว่า

$$\begin{aligned}
 \text{รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของชุมชนโดยประมาณ} &= \frac{\text{รายได้ทั้งชุมชน}}{\text{ประชากรทั้งหมด}} \\
 &= 1,842.64 \quad \text{บาท/เดือน} \\
 &= 22,231.69 \quad \text{บาท/ปี}
 \end{aligned}$$

เมื่อทำการเปรียบเทียบจะพบว่าชุมชนเมืองเพชรบุรีมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของจังหวัดและทั้งประเทศ แต่น้อยกว่ารายได้เฉลี่ยบุคคลต่อภาค

$$\text{รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของชุมชน} = 22,231 \text{ บาท/ปี (ปี 2526 ปีสำรวจ)}$$

$$\text{ก. รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลทั้งจังหวัด} = 19,439 \text{ บาท/ปี}$$

$$\text{ข. รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่อภาค} = 25,847 \text{ บาท/ปี}$$

$$\text{ค. รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลทั้งประเทศ} = 17,702 \text{ บาท/ปี (ตามราคาตลาดปี 2525)}$$

(ข้อมูล ก,ข,ค จากกองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

ง. การศึกษาของแรงงาน

ผู้อยู่ในกำลังแรงงานส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา คิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงาน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า รองลงมาเป็นแรงงานการผลิต

กลุ่มที่จบชั้นมัธยมศึกษา มีประมาณ 23% ของกำลังแรงงานทั้งหมด ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแรงงานการผลิต รองลงมาคือผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ ในขณะที่ผู้ไม่มีงานทำส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาตามลำดับ

๑. ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน

ในชุมชนเมืองเพชรบุรี มีผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 45% ของกำลังแรงงานทั้งหมด ประกอบด้วยนักเรียน-นักศึกษามากที่สุด คิดเป็น 54% ของผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน รองลงมาคือ แม่บ้านประมาณ 22%

ถ้าพิจารณาแยกเพศชายมีประมาณ 40% ของผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานในจำนวนนี้เป็นนักเรียน ถึง 66% ในขณะที่เพศหญิงมีประมาณ 60% และประกอบด้วยนักเรียน ประมาณ 45% ของผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานที่เป็นหญิง รองลงมาเป็นแม่บ้านประมาณ 36%

ถ้าพิจารณาเป็นกลุ่มอายุพบว่า ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 11-24 ปี มีถึงประมาณ 61% ของผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนประมาณ 88% ของคนช่วงอายุนี้ รองลงมาเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 25-44 ปี มีประมาณ 18% ของผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นแม่บ้านและผู้ทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งก็จัดเป็นการะของกำลังแรงงานของชุมชน

2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ก. การค้าและบริการ

1) จำนวนและประเภทของสถานธุรกิจ

จากการพิจารณาองค์ประกอบด้านแรงงานของชุมชนเมืองเพชรบุรีโดยเฉพาะอาชีพและระดับรายได้จะพบว่ากิจกรรมการค้าและบริการเป็นกิจกรรมหลักของชุมชนเมืองเพชรบุรีโดยที่มีผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้ามากที่สุด อีกทั้งอาชีพเกี่ยวกับการค้ามีระดับรายได้เฉลี่ยสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ ในส่วนนี้จะพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการค้าและบริการของชุมชนเมืองเพชรบุรี เพื่อวิเคราะห์บทบาทและแนวโน้มในอนาคต เพื่อวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

จากการสำรวจพบว่า ชุมชนเมืองเพชรบุรีมีกิจการค้าและบริการรวมประมาณ 902 แห่ง ประกอบด้วยกิจการประเภทหลัก ๆ ดังนี้

1. กิจการค้าปลีก	จำนวน 435 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	48.23
2. กิจการค้าบริการ	จำนวน 294 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	32.59
3. กิจการค้าปลีก-บริการ	จำนวน 83 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	9.20
4. กิจการค้าส่ง-ปลีก	จำนวน 53 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	5.88
5. กิจการค้าส่ง	จำนวน 14 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	1.55
6. กิจการค้าผลิต-ปลีก	จำนวน 10 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	1.11
7. กิจการค้าส่ง-บริการ	จำนวน 8 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	0.89
8. กิจการค้าส่ง-ปลีก-บริการ	จำนวน 5 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	0.55
รวม	จำนวน 902 แห่ง	คิดเป็นร้อยละ	100.00

ชุมชนเมือง เพชรบุรีส่วนใหญ่มีกิจการค้าที่เป็นการค้าปลีกเป็นส่วนใหญ่ในขณะที่รองลงมาเป็นการค้าบริการ เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดพบว่า ผู้ประกอบการค้าเป็นบุคคลเชื้อชาติไทยมากที่สุดคิดเป็นประมาณ 78.71% ของผู้ประกอบการค้าทั้งหมด รองลงมาคือผู้ประกอบการเชื้อชาติจีน ประมาณ % ผู้ประกอบการค้าทั้งไทยและจีนนี้ส่วนใหญ่ประกอบกิจการค้าปลีกมากที่สุด รองลงมาเป็นการค้าบริการ และกิจการค้าปลีก-บริการ ตามลำดับ พอสรุปได้ว่า กิจกรรมการค้าของชุมชนเมือง เพชรบุรี เป็นเพียงการค้าขนาดเล็กบริการประชากรในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงมากกว่าการส่งออกไปสู่จังหวัดอื่น ๆ

2) ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ

ในการพิจารณากิจการค้าและบริการของชุมชนเมือง เพชรบุรีในเรื่องการขยายตัวของกิจการค้าแต่ละประเภท พิจารณาจากระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ จากจำนวนสถานประกอบธุรกิจการค้า ในชุมชน 902 แห่ง ส่วนใหญ่ประกอบกิจการค้าอยู่ในช่วงเวลา 6-10 ปี มีจำนวน 298 แห่ง คิดเป็น 33.04% รองลงมาเป็นกลุ่มช่วงเวลา 0-5 ปี มี 286 แห่ง หรือ 31.70% การที่มีกิจการค้าอายุไม่เกิน 5 ปีเป็นจำนวนมากนี้ทำให้สามารถสรุปได้ว่ากิจการมีการขยายตัวในช่วง 5 ปี นี้แล้วมากพอสมควร โดยที่กิจการค้าปลีกมีการเพิ่มขึ้นมากที่สุดประมาณ 435 แห่ง หรือ 48.23% กิจการค้าปลีกที่เพิ่มขึ้นในช่วงเวลา 6-10 ปี มีประมาณ 154 แห่ง ในช่วงเวลา 0-5 ปี มีประมาณ 105 แห่ง ส่วนกิจการค้าบริการมี

จำนวน 294 แห่ง หรือ 32.59% โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเวลา 0-5 ปี มีจำนวน 137 แห่ง และในช่วงเวลา 6-10 ปี มี 92 แห่ง พอสรุปได้ว่าในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาชุมชนเมืองเพชรบุรีมีการขยายตัวทางด้านการค้าและด้านการบริการมาก

3) ลักษณะและที่ตั้งของสถานประกอบการค้า

จากการพิจารณาสภาพกายภาพของสถานประกอบการค้าภายในชุมชนเมืองเพชรบุรีพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบการในรูปแบบตึกแถวประมาณ 57.43% พาณิชย์คอนกรีต 47.78% ขนาดสองชั้น 64.30% จำนวน 1 คูหา ประมาณ 75.06% ทั้งประกอบกิจการค้าปลีกและกิจการค้าบริการดังกล่าวแล้ว

ที่ตั้งของสถานประกอบการค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ภายในเขตเทศบาลทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี (ในตำบลท่าราบ) โดยมีการประกอบกิจการหนาแน่นอยู่บริเวณที่ดอนริมฝั่งแม่น้ำขนานไปกับแม่น้ำ บริเวณถนนพานิชเจริญ ถนนมาตยาวงษ์ ถนนพงษ์สุริยา และถนนสรพันธ์

ในขณะที่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำมีสถานประกอบการค้าไม่หนาแน่นมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของราชการ และเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ มากกว่า กิจการค้ามีเพียงเล็กน้อยเกาะต้นไม้ตามถนนสายสำคัญ ๆ คือ ถนนดังกล่าวได้ว่าฝั่งตะวันออกของแม่น้ำหรือของชุมชนเมืองเพชรบุรี เป็นย่านพาณิชย์กรรมหลักของชุมชน

ข. การอุตสาหกรรม

1. จำนวนและประเภทของโรงงานอุตสาหกรรม

ในชุมชนเมืองเพชรบุรีมีการประกอบกิจการอุตสาหกรรมส่วนมากเป็นขนาดย่อมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร จากการสำรวจพบว่ามีกิจการประกอบกิจการอุตสาหกรรมรวมทั้งสิ้น 94 แห่ง ประกอบด้วยอุตสาหกรรมการผลิต 43 แห่ง อุตสาหกรรมบริการ 51 แห่ง มีจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม 826 คน ประกอบด้วยแรงงานที่เป็นสมาชิกในครอบครัว 111 คน และเป็นลูกจ้างคนงาน 745 คน กิจการ

อุตสาหกรรมแยกรายละเอียดจำนวนตามประเภทอุตสาหกรรมได้ดังนี้

1. อุตสาหกรรมการผลิตอาหาร	จำนวน 31 โรง คิดเป็น	32.98 %
2. อุตสาหกรรมอุปกรณ์ขนส่งและซ่อมยานพาหนะ	จำนวน 21 โรง คิดเป็น	22.34 %
3. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	จำนวน 16 โรง คิดเป็น	17.02 %
4. อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์และการพิมพ์หนังสือ	จำนวน 9 โรง คิดเป็น	9.57 %
5. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	จำนวน 8 โรง คิดเป็น	8.51 %
6. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ	จำนวน 4 โรง คิดเป็น	4.26 %
7. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	จำนวน 2 โรง คิดเป็น	2.13 %
8. อุตสาหกรรมเครื่องจักร	จำนวน 2 โรง คิดเป็น	2.13 %
รวม	จำนวน 94 โรง คิดเป็น	100 %

ดังจะพิจารณาได้ว่าอุตสาหกรรมของชุมชนเมืองเพชรบุรีส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตผลการเกษตร จากการศึกษาสภาพภูมิประเทศเหมาะแก่การเพาะปลูกและผลิตพืชผล ผลไม้มาก ส่วนหนึ่งของผลิตผลการเกษตรส่งไปจำหน่ายในท้องถิ่นอื่นรวมทั้งกรุงเทพมหานคร แต่การที่มีผลผลิตมากในแต่ละฤดูกาลจึงทำให้เอื้ออำนวยในการเป็นวัตถุดิบ สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร เช่น โรงสีข้าว โรงงานกล้วยอบน้ำผึ้ง หรือ การผลิตอาหารแปรรูปจากน้ำตาลและผลิตผลจากต้นตาล เป็นต้น

นอกจากนี้การที่เป็นเส้นทางผ่านจากภาคกลางไปสู่ภาคใต้ ทำให้เอื้ออำนวยในการประกอบกิจการเกี่ยวกับอุปกรณ์การขนส่ง และยานพาหนะด้วย

2. ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการกิจกรรมอุตสาหกรรม

จากการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่จะเปิดดำเนินการในช่วงเวลาไม่เกิน 10 ปี อุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ที่วัดกุฎีที่มีอยู่ภายในจังหวัด และกรุงเทพมหานครผลิตที่ได้ส่วนมากบริเวณภายในจังหวัด นอกจากผลิตภัณฑ์อาหารมีการส่งออกไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ พอสรุปได้ว่ากิจการอุตสาหกรรมไม่ค่อยมีบทบาทเด่นในชุมชนเมืองเพชรบุรี

3. ลักษณะและที่ตั้งของกิจการอุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมในชุมชนเมือง เพชรบุรีส่วนมากมีขนาดใหญ่ เพราะส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลเกษตร โดยเฉพาะโรงสีข้าว หรือ อุตสาหกรรมบริการประเภทอุปกรณ์การขนส่ง ยานพาหนะ หรือผลิตภัณฑ์โลหะ โดยมีทำเลที่ตั้ง ส่วนใหญ่กระจายอยู่นอกชุมชนทางด้านใต้ของชุมชนบริเวณริมถนน มาตรฐาน และถนนที่จะไปสู่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ยังมีปรากฏบริเวณริมถนนเพชรเกษมซึ่งเป็นเส้นทางไปสู่ กรุงเทพมหานคร และเป็นเส้นทางที่มีรถยนต์ผ่านมาก จากการติดต่อระหว่างภาคใต้กับภาคกลาง อุตสาหกรรมบริเวณริมถนนเพชรเกษมส่วนมากเป็นการซ่อมรถยนต์ อุปกรณ์การขนส่ง ยานพาหนะ นอกจากนี้ก็ยังมีโรงสีข้าวตั้งอยู่ เพราะสะดวกในการขนส่งสินค้าเข้า-ออกโรงสี

กิจการอุตสาหกรรมของชุมชนเมือง เพชรบุรีส่วนใหญ่ผลิตเพื่อ บริโภคในจังหวัดจากการสำรวจพบว่า จากจำนวนกิจการอุตสาหกรรมทั้งหมด 94 แห่งนี้ มี จำนวน 72 แห่ง หรือคิดเป็น 76.60% ของทั้งหมด ที่ทำการผลิตเพื่อการบริโภคภายในจังหวัด ทั้งหมด 100% ของผลผลิต ส่วนที่เหลือนั้น จำนวน 19 แห่งนี้ หรือ 20.21 % นั้นผลผลิต 50% บริโภคภายในจังหวัดเพชรบุรี และ 50% ของผลผลิตส่งเข้ากรุงเทพฯ (ซึ่งส่วนมากเป็นสินค้า เกษตรโดยเฉพาะโรงสีข้าว) บางแห่งที่เหลือผลผลิตส่งเข้าสู่กรุงเทพฯ ทั้งหมด 100% นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาขนาดของกิจการอุตสาหกรรมจากเจ้าของกิจการและจำนวนแรงงานพบว่า กิจการ เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมและในครัวเรือนเพราะส่วนใหญ่เป็นกิจการเจ้าของคนเดียว มี สมาชิกในครอบครัวช่วยบ้าง และบางแห่งมีลูกจ้างแรงงานเมื่อพิจารณากำลังแรงงาน ทั้งหมด ของแต่ละกิจการมีประมาณ 2-95 คน เท่านั้น ซึ่งโรงงานที่มีคนงานมากถึง 95 คนนั้นเป็น โรงงานย่านสับปะรดส่งห้องเย็นซึ่งต้องจ้างแรงงานคนมาก ส่วนที่เหลืออื่น ๆ มีคนงานโดยเฉลี่ย ไม่เกิน 10 คน จัดว่าเป็นกิจการอุตสาหกรรมขนาดเล็กทั้งสิ้น ซึ่งจำนวนแรงงานในภาค อุตสาหกรรมคิดเป็นเพียง 2% ของประชากรทั้งหมดในเขตพื้นที่ศึกษาเท่านั้น

ตามมาตรฐานโรงงานอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม กำหนดว่าโรงงาน อุตสาหกรรมที่มีคนงานน้อยกว่า 30 คน เงินทุนหมุนเวียนต่ำกว่า 500,000 บาท เป็น โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม ถ้าโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางมีคนงาน 10-77 คน เงิน ทุนหมุนเวียนระหว่าง 1-10 ล้านบาท และขนาดใหญ่มีคนงานตั้งแต่ 130 คนขึ้นไป เงินทุนหมุน เวียนมากกว่า 10 ล้านบาท

3. ปัจจัยนำทางเศรษฐกิจของชุมชน

ในการศึกษาโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนเมืองเพชรบุรี ท้าให้ทราบถึงลักษณะทางเศรษฐกิจโดยทั่ว ๆ ไปของชุมชน เพื่อพิจารณาบทบาททางเศรษฐกิจของชุมชน โดยที่การพิจารณาปัจจัยนำทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ทำการศึกษากันนั้น มีหลายวิธี การจะพิจารณาสาขาเศรษฐกิจหลักของชุมชน (Economic Base) ที่มีผลทำให้เกิดการจ้างแรงงานและรายได้แก่ชุมชน อีกทั้งยังจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสาขาเศรษฐกิจรอง (Non-Basic Sector) ซึ่งเป็นตัวสนับสนุนสาขาเศรษฐกิจหลัก (Basic Sector) ในการศึกษาหาปัจจัยนำทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองเพชรบุรีนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้วิธี Location Quotient ซึ่งเป็นหนึ่งในหลายวิธีที่นิยมใช้ศึกษาเรื่องนี้ โดยที่เลือกใช้วิธี Location Quotient นี้ เพราะถืออำนาจในเรื่องข้อมูล โดยข้อมูลที่ใช้คือจำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบระหว่างแรงงานดังกล่าวของชุมชนเมืองต่อระดับจังหวัด ในแต่ละประเภทการจ้างงานประเภทเดียวกัน โดยจากสูตรการคำนวณดังนี้ (Isard W. 1960:123-126)

$$LQ = \frac{E_{ir} / E_r}{E_{in} / E_n}$$

E_{ir} = การจ้างงานในสาขาการผลิต i ในชุมชนเมือง

E_r = การจ้างงานทั้งหมดในชุมชนเมือง

E_{in} = การจ้างงานในสาขาการผลิต i ในจังหวัด

E_n = การจ้างงานทั้งหมดในจังหวัด

จากวิธีการดังกล่าวมีผลการคำนวณที่พอสรุปได้ว่า ชุมชนเมืองเพชรบุรีมีสาขาการผลิตที่เป็นปัจจัยนำทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การค้าปลีกและการค้าบริการ การผลิต การบริการ

4. การคลังท้องถิ่น

การวางแผนพัฒนาพื้นที่ใด ๆ ก็ตามควรที่จะพิจารณาศักยภาพในการพัฒนาของท้องถิ่นเพื่อดูความพร้อม หรือความสามารถของท้องถิ่นที่จะช่วยตัวเองได้ ในการพัฒนาท้องถิ่นจะทำให้แผนพัฒนาบรรลุวัตถุประสงค์ การพิจารณาสถานะการคลังของท้องถิ่นคือ เทศบาลเมืองเพชรบุรี จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องทำการพิจารณาประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของชุมชน

จากการวิเคราะห์เทศบัญญัติงบประมาณ ประจำปีระหว่างปี 2521-2525

ในเรื่องการคลังของเทศบาลเมืองเพชรบุรีพบว่า

รายรับ แหล่งที่มาของรายได้หลักของเทศบาล ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเภทใหญ่ ๆ ซึ่งได้แก่ หมวดภาษีอากร หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต หมวดรายได้จากทรัพย์สิน หมวดรายได้จากรายการพิเศษ หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด และหมวดรายรับอื่น ๆ พบว่า รายรับที่สำคัญของเทศบาลเมืองเพชรบุรีมี 3 หมวดคือ หมวดภาษีอากรที่เทศบาลสามารถเก็บได้ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 46 ต่อปี รองลงมาคือ หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาลประมาณร้อยละ 26 ต่อปี และหมวดรายรับอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 20 ต่อปี

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรายรับของเทศบาลเมืองเพชรบุรี ในช่วงปี 2521-2525 พบว่า อัตราการเพิ่มเฉลี่ยประมาณร้อยละ 12.83 ต่อปี โดยเพิ่มสูงสุดในช่วงปี 2522-2523 เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.99 และอัตราการเพิ่มต่ำสุดในช่วงปี 2521-2522 เพียงร้อยละ 1.83 เมื่อพิจารณาแต่ละหมวดรายรับพบว่า รายรับรวมมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 12.83 อัตราเพิ่มของรายรับจากภาษีอากรต่ำกว่ารายรับคือ 11.53% ในขณะที่หมวดรายได้จากทรัพย์สินเป็นหมวดที่มีอัตราการเพิ่มที่ค่อนข้างสูง เฉลี่ยประมาณร้อยละ 36.75 ต่อปี ซึ่งคาดว่าต่อไปจะเป็นแหล่งรายรับสำคัญของเทศบาล

รายจ่าย รายจ่ายของเทศบาลมี 5 หมวดใหญ่ ๆ โดยรายจ่ายหลักจะมีอยู่ 3 หมวดคือ หมวดเงินเดือน ค่าจ้าง ฯลฯ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 42 ต่อปี รองลงมาคือ หมวดค่าวัสดุ วัสดุ ฯลฯ เฉลี่ยประมาณร้อยละ 32 ต่อปี และหมวดรายจ่ายพิเศษเฉลี่ยประมาณร้อยละ 21 ต่อปี

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายของเทศบาล ในช่วงปี 2521-2525 มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของรายจ่ายประมาณร้อยละ 12.46 ต่อปี โดยเพิ่มสูงสุดในช่วงปี 2522-2523 ประมาณร้อยละ 23.37 อัตราเพิ่มต่ำสุดในช่วงปี 2521-2522 โดยเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงร้อยละ -10.44 โดยหมวดค่าชำระหนี้เงินกู้เพิ่มเฉลี่ย 56.96% ต่อปี หมวดรายจ่ายพิเศษเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 19.08% ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยของรายจ่ายรวม

สรุปสถานะทางการคลังท้องถิ่นเทศบาลเมืองเพชรบุรี พบว่า อัตราการเพิ่มของรายรับมากกว่าอัตราการเพิ่มของรายจ่ายเพียงเล็กน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเสถียรภาพการคลังของเทศบาลไม่ค่อยดีเท่าที่ควร แม้ว่าตลอดเวลาที่ผ่านมารายรับมากกว่ารายจ่ายตลอดมา และสถานะการคลังอยู่ในฐานะเกินดุลย์ตลอดช่วงปี 2521-2525

บทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมืองเพชรบุรี

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนเมืองเพชรบุรี ประกอบกับบทบาทและความสำคัญ
ของจังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมืองเพชรบุรี เพื่อพิจารณาการ
วางแผนพัฒนาการฯใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนเมืองในอนาคต ดังนี้

1. การคมนาคมขนส่ง

จากความสำเร็จเปรียบทางด้านที่ตั้ง เชื่อมระหว่างภาคกลางภาคตะวันตกและภาค
ใต้ ทำให้ชุมชนเมืองเพชรบุรี เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ในปัจจุบันระบบการคมนาคมขน
ส่ง ยังไม่สะดวกนักเนื่องจากยังขาดสถานีขนส่งที่เป็นหลักแหล่ง ฉะนั้นในการวางแผน จึงได้
ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนเมืองต่อไป

2. การท่องเที่ยว

นอกจากจะมีความได้เปรียบทางด้านที่ตั้งแล้ว ในชุมชนเมืองเพชรบุรียังมีความ
พร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และธรรมชาติ แต่ยังมีขาดสิ่ง
อำนวยความสะดวกหลักที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว เช่น แหล่งบันเทิงและโรงแรมที่ทันสมัย

3. ทางด้านเศรษฐกิจ

กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นปัจจัยนำ (leading factor) ของชุมชนคือ
การค้าและการบริการ โดยเป็นศูนย์กลางให้บริการกับพื้นที่โดยรอบ ส่วนใหญ่เป็นกิจการค้าปลีก
และการบริการ โดยมีศูนย์กลางอยู่บริเวณตลาดทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4. การบริหารและการบริการ

เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองของจังหวัด เป็นศูนย์กลางการให้
บริการด้านการศึกษา โดยมีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา
ให้บริการกับชุมชนโดยรอบและจังหวัดใกล้เคียง และเป็นศูนย์กลางการให้บริการด้านสาธารณสุข
ของจังหวัด ให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบ

จากการวิเคราะห์ถึงบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมืองนี้มีประโยชน์โดยตรงต่อการ
พิจารณาวางแผนการใช้ที่ดินของชุมชน ทำให้ทราบถึงกรอบในการกำหนดแนวนโยบายเพื่อการ
วางแผนพัฒนาการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีการศึกษาถึงรายละเอียดในการใช้ที่ดินและปัญหาต่าง ๆ ของ
ชุมชนในอนาคตต่อไปเพื่อปรับปรุงแก้ไข และกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนต่อไป